

**Foghlaim agus
forbairt trí mheán na
hidirghníomhaíochta**

Réamhrá

Tá caidrimh ag croílár na luathfhoghlama agus luathfhorbartha uile. Ón tús ar fad foghlaimíonn leanaí óga trí mheán na hidirghníomhaíochta conas a bhrath slán, conas cumarsáid a dhéanamh agus conas taitneamh a bhaint as bheith le daoine eile. De réir mar a fhásann agus a fhorbraíonn siad, is breá le mamailínigh agus le leanaí a bheith ag súgradh, ag comhrá, ag breathnú, agus a bheith le daoine eile. Cruthaíonn leanaí caidrimh, déanann siad cumarsáid, agus cuireann siad a ngrá agus a ngean in iúl, bíonn siad ag súgradh lena chéile, bíonn siad ag foghlaim agus freastalaítear ar a riachtanais tríd an teagmháil a bhíonn acu le daoine eile.

Cuirtear síos sna treoirlínte seo ar réimse straitéisí agus modhanna idirghníomhaíochta ar féidir leis an duine fásta úsáid a bhaint astu chun feabhas a chur ar fhoghlaim agus ar fhorbairt leanaí.

Conas is féidir liom idirghníomhú go sásúil le leanaí?

Bíonn idirghníomhaíochtaí maithe' idir daoine fásta agus leanaí **urramach, spraíúil, taitneamhach, cumasach,** agus **baintear sásamh astu**. Trí mheán na hidirghníomhaíochta seo féadfaidh an duine fásta

- gach leanbh a urramú mar dhuine indibhidiúil a bhfuil cearta aige/aici
- tógáil ar chumais, spéiseanna, eispéiris, cultúir agus cúlraí leanaí, soláthar dá riachtanais agus cuidiú leo gníomhaíochtaí a thionscnamh, roghanna a dhéanamh agus bheith níos neamhspleáiche agus níos freagraí
- riachtanais bhreise nó tacáí a chur san áireamh a mbeadh gá ag leanaí leo d'fhonn páirt chomh hiomlán agus is féidir a ghlacadh
- aiseolas a thabhairt do leanaí maidir lena bhfuil ar siúl acu, na nithe sin a ainmniú agus iad a mholadh as a n-iarrachtaí, ceiliúradh a dhéanamh ar a ndul chun cinn agus ar a bhfuil bainte amach acu, agus cuidiú leo foghlaim óna gcuid earráidí, ó aon dhul ar gcúl agus ó dhúshláin (Féach sna treoirlínte, *Supporting learning and development through assessment*.)
- caidrimh mhaithe a bhunú agus a chothú le teaghlaigh na leanaí (Féach sna treoirlínte, *Building partnerships between parents and practitioners*).

Tarlaíonn a lán idirghníomhaíochta go huathoibríoch agus tarlaíonn roinnte eile trí phleanáil agus cinnteoireacht chúramach. Téann na fachtóirí atá luaite thuas, na haidhmeanna iomchúí agus na spriocanna foghlama in Aistear, agus na gníomhaíochtaí a mbítear ina mbun go léir i bhfeidhm ar chinneadh an duine fhásta maidir le cathain agus conas idirghníomhú le leanaí. Bíonn tionchar ag saineolas agus taithí an duine fhásta, chomh maith lena d(h)earcadh i leith chothú foghlaim agus fhorbairt an linbh, ar na cineálacha idirghníomhaíochta a bhíonn ag an duine fásta le leanaí. Chomh maith leis sin bíonn tacaíocht shuntasach ag teastáil ó roinnt leanaí ar feadh tréimhsí sínte ama, ach i gcás leanaí eile ní bhíonn an méid céanna ag teastáil agus ní bhíonn sé uathu ach ar feadh tréimhse ghearr.

Mar atá luaite sna treoirlíne, *Building partnerships between parents and practitioners*, múnlaítear foghlaim agus forbairt leanaí trí chaidrimh le daoine atá tábhachtach ina saol. I suíomhanna lasmuigh den bhaile, oibríonn tuismitheoirí, cleachtóirí agus gairmithe eile, amháil oibrithe sóisialta agus teiripeoirí urlabhra, lena chéile chun sochair leanaí. Bíonn tionchar ag caidrimh dhearfacha urramacha idir gach duine fásta i saol an linbh ar an gcaoi a n-idirghníomhaíonn an leanbh le daoine eile.

Machnamh ar mo chleachtas

1. **Cén fhorbairt phearsanta agus ghairmiúil a bhféadfainn páirt a ghlacadh inti chun tacú le m'idirghníomhaíocht le leanaí (mar shampla foghlaim conas taifeadtaí digiteacha a úsáid chun tacú le siarmhachnamh an duine fhásta?)**
2. **Conas a dhéanaim idirghníomhú le gach ball foirne, le gníomhaireachtaí seachtracha agus le gairmithe eile?**

Cad iad na straitéisí idirghníomhaíochta is féidir liom a úsáid?

Díríonn na treoirlínte seo ar cheithre straitéis a bhfuil cur síos orthu i dTábla 2. Sa chéad dá cholún sa tábla is an leanbh féin atá ag stiúradh na foghlama agus tá an duine fásta sa ról cumasúacháin. Sa ról seo déanann an duine fásta eagrú ar an timpeallacht, breathnaíonn ar eispéiris leanaí, déanann eiseamláiriú ar iompair agus ar fhoghlaim, bunaíonn comhthuiscint agus brí, agus déanann siarmhachnamh ar a bhfuil ag tarlú. Ag baint úsáide as na straitéisí sa tríú agus sa cheathrú colún i dTábla 2 déanann an duine fásta an fhoghlaim a stiúradh trí ról níos réamhghníomhaí a ghlacadh, trí aiseolas a thabhairt, trí ghníomhaíocht a stiúradh, nó trí pháirt a ghlacadh de réir mar is iomchuí.

Le linn na luath-óige tá sé tábhachtach go mbeadh deiseanna ag leanaí an fhoghlaim a stiúradh trí fhoghlaim fhéintionscanta fhéinstiúrtha, agus go mbeidís páirteach i gcinntí mar gheall ar a bhfuil ar siúl acu. Ag amanna eile, stiúranann an duine fásta a bhfuil ag tarlú trí ghníomhaíochtaí pleanáilte stiúrtha agus méadaíonn nó laghdaíonn an cineál tacaíochta de réir mar a mhéadaíonn féinmhuinín nó inniúlacht an linbh.

I dTáblaí 3 go 6 tá cur síos gearr ar roinnt de na modhanna a úsáidtear sna ceithre straitéis. Cuirtear na modhanna sin i láthair in ord aibítire. Cuirtear tuilleadh eolais ar fáil freisin nuair a phléitear na sé mhodh go sonrach ar leathanaigh 32 go 52. Tá forluí nach féidir a sheachaint ann idir na straitéisí agus na modhanna.

Tábla 2: Réimse de straitéisí idirghníomhaíochta

Caidrimh a Thógáil	Éascú	Eagrú	Stiúradh
Foghlaimíonn leanaí trí bheith le daoine eile. Áiríonn an straitéis seo modhanna a mbaineann an duine fásta úsáid astu chun timpeallacht a chruthú ina mbraithfidh na leanaí slán agus féinmhuiníneach a ndóthain chun rioscaí a thógáil, iniúchadh a dhéanamh, páirt a ghlacadh in eispéiris dhúshlánacha, agus a bhfoghlaim féin a stiúradh agus a chomhstiúradh.	Foghlaimíonn leanaí trí bheith páirteach i gcinntí a dhéanamh, trí chinntí a dhéanamh agus trína bhrath go bhfuil siad i gceannas. Bíonn an fhoghlaim taitneamhach dóibh agus baineann siad sásamh as nuair a chuireann siad dúshlán rompu féin agus nuair is féidir leo úsáid a bhaint as an eolas atá acu cheana féin agus tógáil ar an eolas sin. Baineann siad taitneamh as an bhfoghlaim trí ghníomhaíochtaí leanbh-thionscanta. Áiríonn an straitéis seo modhanna a mbaineann an duine fásta úsáid astu chun na leanaí a spreagadh le bheith i gceannas agus an ceannas sin a roinnt le daoine fásta.	Foghlaimíonn leanaí i dtimpeallacht atá deapheanáilte agus ina bhfuil acmhainní maithe. Déanann an timpeallacht ionadú ar gach leanbh sa suíomh agus bíonn an fhoghlaim ina gníomh dúshlánach. Áiríonn an straitéis seo modhanna a mbaineann an duine fásta úsáid astu chun a leithéidí sin de thimpeallacht a chruthú, lena n-áirítear machnamh ar an bhfoghlaim atá ag tarlú sa timpeallacht agus bealaí a phleanáil chun feabhas a chur uirthi.	Foghlaimíonn leanaí trí ghníomhaíochtaí atá pleanáilte, stiúrtha a thógann ar a spéiseanna agus ar a n-eispéiris. Áiríonn an straitéis seo modhanna a mbaineann an duine fásta úsáid astu chun díriú ar fhoghlaim leanaí agus chun meonta, luachanna agus dearcadh, scileanna, eolas agus tuiscint ar leith a fhorbairt.

Stiúranann leanaí an fhoghlaim

Stiúranann an duine fásta an fhoghlaim

Tábla 3: Caidrimh a thógáil

Modhanna samplacha	An Duine Fásta
Glacadh le leanaí, lena dteaghlaigh agus lena bpobail agus luach a bheith orthu	<ul style="list-style-type: none"> Fáilteoidh roimh gach leanbh, roimh a dteaghlaigh agus roimh a bpobail Gheobhaidh amach cad iad spéiseanna, cúlra, luachanna agus traidisiúin gach linbh Cuirfidh frapaí, bréagáin, leabhair agus taispeántais ar fáil atá ionadaíoch do na leanaí go léir sa suíomh Cuideoidh le leanaí foghlaim faoina bpobail
Rannpháirt, plé agus cumarsáid	<ul style="list-style-type: none"> Glacfaidh páirt le leanaí ina gcuid súgartha, gníomhaíochtaí agus plé Roinnfidh scéalta grinn le leanaí agus beidh idirghníomhú spráuil acu leo chomh maith le hidirghníomhú dáiríre Cuideoidh le leanaí scileanna urlabhra agus éisteachta a fhorbairt Cuirfidh feabhas ar fhreagraí briathartha na leanaí i gcás gur iomchuí é Éistfidh go cúramach le leanaí agus déanfaidh iarracht gan cur isteach orthu
Iompar leanaí a threorú	<ul style="list-style-type: none"> Coinneoidh timpeallacht dhearfach shlán foghlama Oibreoidh le leanaí chun rialacha a cheapadh don seomra agus don chlós súgartha Tacóidh le leanaí bheith in ann teacht aniar agus déileáil le cúrsaí i gcás nach dtéann nithe mar ba chóir agus i gcás go bhfuil siad trína chéile Bainfidh úsáid as coinbhleachtaí agus amanna míchompordacha chun mothúcháin a phlé Oibreoidh le leanaí chun fadhbanna agus coinbhleachtaí a réiteach Déanfaidh idirghabháil nuair is gá ar bhealach docht cothrom chun tacú le leanaí a bhfuil a mothúcháin gonta
Gníomhartha agus iompair leanaí a ainmniú agus a dhearbhu	<ul style="list-style-type: none"> Ainmneoidh na nithe atá ar siúl ag na leanaí agus déanfaidh cur síos orthu Tacóidh le hiarrachtaí na leanaí Cuiridh aiseolas dearfach ar fáil (briathartha agus neamhbhriathartha).

Tábla 4: Éascú

Modhanna samplacha	An Duine Fásta
Foghlaim a idirbheartú agus spriocanna foghlama a shoiléiriú	<ul style="list-style-type: none"> Spreagfaidh na leanaí chun nithe a dhéanamh dóibh féin Cuideoidh le leanaí a bhfoghlaim féin a stiúradh Áireoidh leanaí i gcintí maidir lena bhfoghlaim agus tabharfaidh roghanna dóibh Cuideoidh le leanaí bheith soiléir faoina spriocanna foghlama agus spreagfaidh iad le breithiúnas a dhéanamh i ndáil le cé chomh maith is a rinne siad rud
Tacú le rannpháirtíocht agus foghlaim	<ul style="list-style-type: none"> Tabharfaidh aitheantas do chumas an linbh nithe a dhéanamh dóibh féin agus cothóidh an cumas sin trí cheannas a roinnt leo agus iad a chumhachtú Cuideoidh le tionscnaimh, buanseasmhacht agus cinnteoireacht leanaí Spreagfaidh leanaí cuidiú lena chéile agus a chéile a theagasc (meantóireacht piara) Soláthróidh cúnamh agus tacaíocht shealadach do leanaí, trí scaffallú, chun gluaiseacht ó leibhéal amháin inniúlachta chuig leibhéal eile Cuirfidh smaointe, comhairle agus moltaí ar fáil i gcás gur iomchuí é
Machnamh le chéile chun brí agus tuiscint a chothú	<ul style="list-style-type: none"> Imreoidh, labhróidh agus oibreoidh le leanaí ionas gur féidir leo brí a bhaint as eispéiris agus foghlaim ó na heispéiris sin Leanfaidh stiúir an linbh Cuideoidh, léireoidh agus mineoidh i gcás go n-iarrfar é agus i gcás gur iomchuí é Déanfaidh iniúchadh i dteannta leanaí chun nithe a fháil amach lena chéile seachas freagraí a thabhairt dóibh láithreach

Tábla 5: Eagrú

Modhanna samplacha	An Duine Fásta
Leanaí a ghrúpáil	<ul style="list-style-type: none"> ■ Déanfaidh cinneadh cén fáth agus cén chaoi leanaí a thabhairt le chéile i ngrúpaí ■ Dáilfidh am ar leanaí chun róil i ngrúpaí a idirbheartú ■ Déanfaidh cinneadh maidir le cad iad na grúpaí a mbeifear ag obair leo ag am ar leith ■ Soláthróidh eispéiris indibhidiúla, i mbeirteanna agus i ngrúpaí beaga
Pleanáil le haghaidh foghlaim an linbh agus machnamh uirthi	<ul style="list-style-type: none"> ■ Déanfaidh tathant ar leanaí gníomhaíochtaí a phleanáil ■ Déanfaidh pleanáil, agus smaoineamh ar eispéiris leanaí agus labhróidh faoi na heispéiris sin ■ Déanfaidh cinneadh maidir leis na chéad chéimeanna eile agus soláthróidh tascanna, gníomhaíochtaí agus ábhair bunaithe ar riachtanais agus spéiseanna leanaí
Sceidealú agus socrú amchláir	<ul style="list-style-type: none"> ■ Eagróidh eispéiris foghlama agus déanfaidh monatóireacht ar an idirghníomhaíocht a eascróidh astu idir leanaí agus daoine fásta agus idir leanaí agus an timpeallacht ■ Déanfaidh pleanáil ar ghnáthaimh agus ar athruithe, agus na leanaí páirteach sa phleanáil sin i gcás gur féidir é
An timpeallacht foghlama a struchtúrú	<ul style="list-style-type: none"> ■ Déanfaidh cinneadh cén trealamh agus cad iad na hábhair a bheidh ar fáil sa timpeallacht ■ Déanfaidh pleanáil rialta agus athbhreithniú ar an timpeallacht foghlama, bunaithe ar eispéiris na leanaí agus ar aidhmeanna agus spriocanna foghlama Aistear ■ Cuirfidh dóthain acmhainní, ama, agus spáis ar fáil do na leanaí uile ionas go mbeidh siad ábalta leas a bhaint as na heispéiris atá á dtairiscint.

Tábla 6: Stiúradh

Modhanna samplacha	An Duine Fásta
Cuidiú le smaointeoireacht leanaí	<ul style="list-style-type: none"> ■ Bunóidh atmaisféar a chothóidh caint agus plé ■ Éistfidh go cúramach chun tuiscint a fháil ar a bhfuil á smaoineamh agus á bhrath ag leanaí ■ Cothóidh rannpháirtíocht, smaointe agus spéiseanna leanaí chun cur le comhráite ■ Cuideoidh le leanaí úsáid a bhaint as a réimse iomlán scileanna smaointeoireachta ■ Cuirfidh ceisteanna iomchuí dúshlánacha ■ Cuideoidh le leanaí a ndul chun cinn agus a bhfuil bainte amach acu féin a aithint agus déanfaidh cothú ar na nithe sin
Foghlaim a stiúradh, a lipéadú, cur síos uirthi agus í a mhíniú	<ul style="list-style-type: none"> ■ Déanfaidh pleanáil ar eispéiris foghlama atá tionscanta ag an duine fásta ■ Míneoidh do leanaí cad a bheidh ar siúl agus á fhoghlaim acu, agus tabharfaidh breac-chuntas ar an gcaoi a n-oibríonn rudaí agus cad iad na 'rialacha' ■ Déanfaidh gníomhartha a réasúnú a shoiléiriú agus míneoidh cén fáth a bhfuil nithe á ndéanamh mar atá ■ Inseoidh, gheobhaidh tuiscint, déanfaidh hipitéisiú agus smaoineoidh os ard
Eiseamláiriú	<ul style="list-style-type: none"> ■ Múinfidh trí mheán an dea-shampla ■ Léireoidh conas nithe a dhéanamh ■ Coinneoidh cuimhne ar theanga, iompair, luachanna agus dearcadh a léireoidh leanaí de réir mar dhéanfaidh leanaí aithris ar a bhfeiceann agus a gcloiseann siad

Machnamh ar mo chleachtas

1. Cad iad na modhanna a úsáidim chun idirghníomhú le leanaí? Cad iad na modhanna eile a d'fhéadfadh bheith úsáideach i mo chuid oibre?
2. Conas is féidir liom smacht níos fearr a thabhairt do leanaí ar a gcuid foghlama féin? Conas is féidir liom a chinntiú go mbainfear amach cothromaíocht idir eispéiris foghlama atá tionscanta ag an duine fásta agus tionscanta ag an leanbh?
3. Cé dhéanann formhór na cainte nuair a bhím ag idirghníomhú leis an leanaí? Conas a d'fhéadfainn níos lú cainte a dhéanamh agus ligean dóibh tuilleadh cainte a dhéanamh? Cá mhéad ama atá ag an leanaí le bheith ag caint lena chéile?
4. An bhfuilim eagraithe ar bhealach a thugann am dom le grúpaí beaga agus le leanaí indibhidiúla?

Modhanna samplacha: Tuilleadh eolais

Anseo thíos déanfar iniúchadh in ord aibítre ar shé cinn de mhodhanna idirghníomhaíochta a bhfuil tagairt déanta dóibh i dTábla 3 go 6. Baintear úsáid as eispéiris foghlama chun na modhanna a léiriú mar a bheidís agus iad i bhfeidhm. Seo a leanas na modhanna:

- Cuidiú le smaointeoireacht leanaí (Tábla 6, Stiúradh)
- Eiseamláiriú (Tábla 6, Stiúradh)
- Gníomhartha agus iompair leanaí a ainmniú agus a dhearbhu (Tábla 3, Caidrimh a thógáil)
- Foghlaim a idirbheartú agus spriocanna foghlama a shoiléiriú (Tábla 4, Éascú)
- An timpeallacht foghlama a struchtúru (Tábla 5, Eagrú)
- Machnamh le chéile agus brí agus tuiscint a chothú (Tábla 4, Éascú).

Cuidiú le smaointeoireacht leanaí (Tábla 6)

Cuideoidh an duine fásta le leanaí smaoineamh ar cén fáth agus cén chaoi a dtarlaíonn rudaí. Cuideoidh sé seo leis na leanaí a gcuid smaointeoireachta agus foghlama féin a fhorbairt (scileanna meiteachognaíochta). Cuidíonn comhráite a bhíonn ag leanaí gach lá le daoine indibhidiúla, i mbeirteanna nó i ngrúpaí leis na leanaí smaoineamh ar a gcuid foghlama agus labhairt ina taobh. Éistfidh an duine fásta go cúramach lena bhfuil á rá ag leanaí trí mheán a ngothaí, a n-iompair agus a dteanga. Léireoidh an duine fásta comharthaíocht choirp atá dearfach, agus bainfidh úsáid as focail, frásaí agus gothaí a chuirfidh in iúl don leanbh go bhfuil sé/sí ag éisteacht. Spreagfaidh sé/sí leanaí le cur síos a dhéanamh, rudaí a mhíniú, hipitéisiú a dhéanamh, buille faoi thuairim a thabhairt, iombhá a léiriú agus nithe a réamh-mheas. Féadfaidh ceisteanna a roghnófar go cúramach spéis agus samhlaíocht leanaí a spreagadh. Dé ghnáth i gcás ceisteanna iata bíonn freagraí sainiúla gonta orthu amháil sea/ní hea. Ar an taobh eile de, i gcás ceisteanna oscailte féadfar an iliomad freagraí a bheith orthu agus cuideoidh sé seo le leanaí smaoineamh níos doimhne a dhéanamh. D'fhéadfadh an duine fásta na nithe seo a leanas a dhéanamh:

- Cur síos ar a (h)eispéiris féin, mar shampla, *Nuair a bhí mise óg ...*
- Smoimeamh os ard, mar shampla, *Creidim go ...*
- Siarmhachnamh a dhéanamh, mar shampla, *Luaigh tú go ...*
- Tuairimí oscailte a chur in iúl, mar sampla, *Is breá liom nuair ...*
- Buille faoi thuairim a thabhairt, mar shampla, *Ní fheadair cén fáth ...*
- Scéal grinn a insint

- Tuairimí agus smaointe a iarraidh ar na leanaí agus feidhmiú orthusan
- Nithe a rá a thosódh comhrá, mar shampla, *Tuigim, hmmm, dáiríre. Inis dom ina thaobh, An féidir leat ...?*
- Ceisteanna oscailte a chur, mar shampla, *Cad a tharlódh dá ...? Conas a bhraithfeá dá ...? I do thuairim, cén fáth ar tharla ...? Conas a d'fhoghlaim tú sin?*

Trí comhráite leanaí a chothú agus smaoinemh ar na bealaí seo bailíonn an duine fásta eolas faoi theoricí, smaointe agus mothúcháin agus baineann úsáid astu seo chun planáil don fhoghlaim amach anseo.

Seo a leanas trí shampla de dhaoine fásta ag cuidiú le smaointeoireacht leanaí.

Eispéireas foghlama 14: Bia a thabhairt do na lachain

Téama: Cumarsáid, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 1

Aoisghrúpa: Leanáí óga

Suíomh: Sa bhaile

Bhí Leah (13 mhí) agus a Daid ag tabhairt bia do na lachain ar an loch. Phointeáil Leah i dtreo na lachan go fuinniúil. Phointeáil a Daid i dtreo na lachan agus d'aontaigh sé, *Sea, is lachain iadsan Leah agus anois táimid chun bia a thabhairt dóibh.* Phointeáil Leah i dtreo an aráin. Rinne a Daid miongháire léi agus dúirt, *Is maith leat bia a thabhairt dóibh, nach maith Leah?* D'aontaigh Leah. *Kak kak*, ar sise. D'aontaigh a Daid léi. *Deir na lachain 'quack, quack' nach ndeir Leah?* Rinne sé aithris ar rann faoi lachain agus bhuail sí a bosa agus phointeáil go sceitimíneach i dtreo na lachan de réir mar a d'aithris sé an rann.

?

Ábhar Machnaimh: Conas is féidir liom eispéiris laethúla a úsáid chun cuidiú le leanáí tuiscint a fháil ar na nithe ina dtimpeall?

Eispéireas foghlama 15: Ag obair sa chairéal

Téama: Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 1**Aoisghrúpa: Mamailínigh****Suíomh: Seisiún (grúpaí do thuismitheoirí agus mamailínigh)**

Bhí Azeed, athair a d'fhreastail ar ghrúpa áitiúil do thuismitheoirí agus mamailínigh, ar a ghlúine in aice le beirt leanaí sa tráidire gainimh. Bhí a leanbh féin Zyta (2½ bliain d'aois) le David (beagnach 3 bliana d'aois). Thaitin an tráidire gainimh go mór leis na leanaí agus bhí siad ag machnamh go dian ar a raibh ar siúl acu de réir mar a bhog siad méideanna móra gainimh agus fuaimeanna na meaisíní móra á ndéanamh acu. D'imigh Zyta chun súgradh le rud éigin eile agus d'fhéach David ar Azeed agus rinne miongháire.

Azeed (miongháire á dhéanamh ar ais aige): *Is maith liom a bhfuil déanta agat. Inis dom ina thaobh?*

David: *Mé déanamh cairéal.*

Azeed: *Is maith an rud é go bhfuil cairéal á dhéanamh agat. Inis dom ina thaobh.*

David: *Fuair mé clocha (clocha) agus chuir mé arracóirí (tarracóirí) isteach (ag pointeáil i dtreo an tráidire gainimh).*

Azeed: *Chuir tú clocha isteach ar dtús agus ansin chuir tú tarracóirí isteach sa ghaineamh. Cén fáth ar theastaigh uait cairéal a dhéanamh?*

David: *Obíonn (oibríonn) daidí i cairéal.*

Azeed: *Tuigim, theastaigh uait cairéal a dhéanamh cosúil leis an gceann ina n-oibríonn do dhaidí. An bhfuil sin ceart?*

D'aontaigh David.

Azeed: *Tá cairéal iontach mór déanta agat anseo. Ba bhreá liom ceann cosúil leis a dhéanamh. Inis dom arís David conas é sin a dhéanamh.*

David: *'Seo (anseo). Déan poll (de réir mar a thaispeáin sé do Azeed conas an gaineamh a bhogadh timpeall leis an tochtaltóir ag baint úsáide as buicéad tosaigh an tochtaltóra).*

Azeed: *Wow, tá seo ar fheabhas. Tá an gaineamh á bhogadh timpeall agam chun cairéal a dhéanamh díreach cosúil le do chairéal.*

Lean David agus Azeed ar aghaidh le tógáil a gcairéil agus ag tochalt agus fuaimeanna á ndéanamh acu mar a dhéanfadh na meaisíní agus iad ag plé a raibh ar siúl acu.

Ábhar Machnaimh: *Cá mhéad a fhéachaim ar a bhfuil ar siúl ag na leanaí agus a n-éistim go cúramach leo agus conas a úsáidim sin i mo chomhráite leo chun a gcuid smaointeoireachta a fhorbairt?*

Eispéireas foghlama 16: Téann Ruairí go dtí an t-ospidéal

Téama: Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 5**Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Rang naíonán (Gaelscoil)

(Thosaigh an t-eispéireas seo le linn an tseisiúin chomhrá Ghaeilge)

Bhí Múinteoir Seán ag labhairt lena rang de 23 naíonán sóisearach agus sinsearach. Bhí inní ar Ruairí, an puipéad, toisc go raibh air dul go dtí an t-ospidéal chun go mbainfí a chéislíní. D'fhiafraigh Múinteoir Seán de na leanaí conas a bhraithfeadh siad dá mbeadh orthu dul go dtí an t-ospidéal. Fuair sé freagraí éagsúla. Ansin d'fhiafraigh sé de na leanaí conas a d'fhéadfaidís cuidiú le Ruairí brath níos fearr mar gheall ar an gcúairt ar an ospidéal. Rinne roinnt mhaith de na leanaí comhbhá le mothúcháin inní agus neirbhíse Ruairí agus faoi bheith ina aonair agus scoite amach óna theaghlach agus a chairde.

Thosaigh Myra (beagnach 6 bliana d'aois), a bhfuil fiobróis chisteach uirthi, ag labhairt ar na sealanna fada a chaith sí san ospidéal. Bhí gach duine ag éisteach léi go cúramach. Thosaigh sí le plé ar an ospidéal agus ar an gcúis a mbíonn ar dhaoine dul ann. Chuir roinnt de na leanaí a scéalta féin in iúl mar gheall orthu féin agus chuir Múinteoir Seán leis an méid a bhí le rá acu. D'eascair sraith comhráite as an bplé thar an gcéad chúpla lá eile maidir le cén fáth a n-éiríonn daoine tinn, conas a thagann biseach orthu, agus cén fáth a bhfaigheann roinnt daoine bás de bharr tinnis.

Níos déanaí i rith na seachtaine, agus tar éis roinnt acmhainní a thabhairt ón mbaile, thiomsaigh Múinteoir Seán agus na leanaí bailiúchán frapaí agus éadaí maiseacha chun ospidéal a dhéanamh. Bhí ceathrar tinn ann – Ruairí, Teidí, Nóra, agus Múinteoir Seán. Roinn sé an grúpa leanaí i gceithre ghrúpa agus d'iarr orthu oibriú le chéile chun freastal ar riachtanais duine amháin de na hothair. Gan mhoill shroich ceithre fhoireann de dhochtúirí agus altraí chomh maith le cuairteoirí an t-ospidéal chun Ruairí, Teidí, Nóra agus Múinteoir Seán a fheiceáil. Thar an gcéad seachtain eile, bhí deis ag na grúpaí cóireáil a chur ar na hothair seo agus ar othair nua, agus fuair gach leanbh an deis a bheith ina dhochtúir, altra, chuirteoir agus othar. Chuir an phleanáil seo ar chumas Múinteoir Seán am a chaitheamh le gach ceann de na ceithre ghrúpa agus thug seo an deis dó teanga nua a thabhairt isteach sa chomhthéacs agus a dtuiscint ar bheith san ospidéal a fhorbairt.

Tá sé beartaithe ag Múinteoir Seán úsáid a bhaint as roinnt suíomhanna ina mbeadh daoine i sáinn chun plé a spreagadh agus foghlaim a chur chun cinn i réimsí éagsúla den churaclam thar na seachtainí le teacht.

?

Ábhar Machnaimh: Conas is féidir liom cuidiú leis na leanaí iniúchadh a dhéanamh ar shuíomhanna agus ar eispéiris nua trí mheán an phlé agus trí shúgradh samhlaíoch?

Eiseamláiriú (Tábla 6)

Foghlaimíonn leanaí a lán trí bhreathnú ar dhaoine fásta ina dtimpeall. Tugann sé seo ról eiseamláirithe don duine fásta. Féadfaidh leanaí aithris a dhéanamh ar gach rud a dhéanann agus a deir sé/sí, bíodh sé sin pleanáilte nó neamhpleanáilte. Nuair a bheartóidh daoine fásta eiseamláiriú a dhéanamh ar rud éigin de ghnáth tabharfaidh siad míniú ar a conas atá an rud seo ag tarlú agus cad atá ag tarlú. Cuidíonn déanamh agus míniú i dteannta a chéile leis na leanaí. Féadfaidh eiseamláiriú a bheith an-úsáideach nuair atáthar ag iarraidh tacú le leanbh cúthail nó ciúin nó nuair atáthar ag cuidiú le leanbh le deacracht foghlama. Trí mheán an eiseamláirithe, féadfaidh an duine fásta uchtach a thabhairt don leanbh nithe a dhéanamh ag leibhéal atá compordach dó/di.

Is éard atá i gceist le heiseamláiriú ná an duine fásta ag baint úsáide as réimse scileanna. D'áireodh sé seo taispeáint do leanaí conas cluiche a imirt, conas rud nó uirlis a úsáid, scil éigin a léiriú nó comhoibriú le daoine eile, rólghlacadh a dhéanamh, scéal a insint, scéal a léamh, nó amhrán a chasadh. Féadfaidh an duine fásta eiseamláiriú a dhéanamh ar ghníomhartha cairdiúla, ar chleachtais shábháilte, ar scileanna teanga agus cumarsáide, ar dhearcadh, agus ar scileanna smaointeoireachta agus machnaimh.

Seo a leanas trí shampla de dhaoine fásta ag eiseamláiriú chun tacú le foghlaim agus forbairt leanaí.

Eispéireas foghlama 17: An Druma Mór**Téama: Cumarsáid, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 6**

Aoisghrúpa: Leanaí óga

Suíomh: Sa bhaile

Bhí Callum (9 mí d'aois) agus a Dhaidí ag suí ar an urlár sa bhaile ag seinm lena chéile. Bhí Callum ag súgradh le roinnt dá bhréagáin ach bhrath Daidí go raibh sé ag éirí bréan. Fuair a Dhaidí stán briosaí a bhí folamh ón gcistin. Thug sé é do Callum. D'ardaigh Callum é, agus bhog é agus thug faoi dearadh go raibh fuaim laistigh de. Chuardaigh sé foinse na fuaime. Tar éis cúpla nóiméad d'fhéach sé ar a Dhaidí agus lig scread as, ag léiriú gur theastaigh uaidh breathnú isteach sa stán. Bhain Daidí an barr den stán. Rug Callum greim lámhe ar a eochracha bréige. Chuir siad rudaí eile a bhí ina gcóngar isteach sa stán agus ansin bhain amach iad. Labhair Daidí faoina raibh ag tarlú. Tar éis tamaill d'imigh Daidí isteach sa chistin agus rug leis spúnóg adhmaid. Chuir sé an barr ar an stán agus thosaigh á bhualadh leis an spúnóg adhmaid agus thosaigh ag casadh amhráin. Scread Callum agus é ag gáire. Thug Daidí an spúnóg do Callum agus bhuail seisean go láidir ar an druma ag déanamh aithrise ar a Dhaidí. Chas Daidí amhrán de réir mar a bhuail Callum na drumáí. Labhair Daidí le Callum ag cur síos ar a ghníomhartha agus á mholadh as a iarrachtaí. Léirigh Callum chomh sásta agus a bhí sé lena iarrachtaí trí chomhrá, gáire, agus miongháire. Thaispeáin Callum a scileanna nua d'uncail Jimmy níos déanaí an lá sin.

Ábhar Machnaimh: Cad iad na scileanna nua is féidir liom a eiseamláiriú do leanaí?

Eispéireas foghlama 18: Toirtíní úll, suibhe agus láibe

Téama: Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aidhm 3 agus Sprioc foghlama 4

Aoisghrúpa: Mamailínigh agus leanaí

Suíomh: Feighlíocht linbh

Tugann Margaret aire do bheirt leanaí ina teach féin agus tuismitheoirí na leanaí sin ag obair. Tosaíonn siad an lá trí lámha a ní agus naprúin a chur orthu. Bhí John (2 bhliain agus 2 mhí), Orla (5 bliana) agus Margaret ag déanamh toirtíní úll lá amháin. Chuidigh Orla le Margaret na húlla a ghearradh, agus chroith John an siúcra orthu. Nuair a bhí na toirtíní úll san oigheann bhain John agus Orla úsáid as an taosrán a bhí fágtha chun toirtíní suibhe a dhéanamh. Bhí an-spraoi acu ag rolladh amach an taosráin díreach mar a rinne Margaret, agus chuir siad subh sa lár sular chuir siad bainne ar na himill chun iad a shéalú. Bhain John taitneamh as an bplúr a chroitheadh ar an taosrán ionas nach ngreamódh an taosrán den bhord. Nuair a bhí críochnaithe acu chuidigh siad le Margaret glanadh suas. Scuab Orla an t-urlár fad is a d'úsáid John an méisín deannaigh agus scuab.

Níos déanaí d'imigh Orla agus John amach ag súgradh. Rinne siad toirtíní láibe lasmuigh agus thug Orla cloch do John agus thug na treoracha seo dó: *Rollaigh amach an taosrán John mar tá toirtín uainn don dinnéar. Toirtín blasta. Is féidir leatsa an chuid seo a dhéanamh. Buachaill maith, bábóg an-mhaith. D'iarr sí ar John cuidiú léi glanadh suas nuair a bhí críochnaithe acu díreach mar a rinne Margaret. D'aontaigh sé go sásta. Nuair a bhí an toirtín láibe bÁCáilte roinn na leanaí an toirtín le teidí agus le bábóg Orla, Babs, díreach mar a rinne níos luaithe i rith an lae le Margaret.*

Ábhar Machnamh: Cad atá á fhoghlaim ag na leanaí trí bheith ag breathnú ar mo ghníomhartha agus ag déanamh aithrise orthu.?

Eispéireas foghlama 19: Ní theastaíonn uaim go dtiocfaidh tusa go dtí mo bhreithlá

Téama: Féiniúlacht agus Muintearas, Aidhm 3 agus Sprioc foghlama 4

Aoisghrúpa: Leanaí

Suíomh: Rang na Naíonán (bunscoil)

I rang na naíonán tá leanaí ó chultúir éagsúla lena n-áirítear leanaí ón Lucht Siúil agus leanaí ón bPolainn, ón tSín agus ón Éigipt. Go luath i rith an téarma thug an múinteoir, Bean Uí Raghallaigh, faoi deara go raibh rudaí ciníocha éagóracha á rá ag roinnt de na leanaí agus iad ag idirghníomhú le leanaí eile sa rang. Tharla seo d'fhormhór ag am sosa sa chlós.

Lá amháin chuala sí comhrá ina ndúirt leanbh amháin an méid seo a leanas le leanbh eile, *Ní theastaíonn uaim go dtiocfaidh tusa go dtí mo bhreithlá mar go bhfuil tú donn.* Labhair an múinteoir leis an mbeirt leanaí, ag cur Zara (an leanbh le craiceann donn) ar a suaimhneas ar dtús báire agus ag labhairt léi faoina raibh sí ag mothú. Ansin dhírigh sí ar a fháil amach cén fáth a raibh an leanbh eile, Anna, á hiompar féin mar seo. Thuig Bean Uí Raghallaigh go bhféadfadh cúpla rud a bheith ina chúis leis seo. An raibh na cailíní tar éis easaontú a bheith acu faoi rud éigin? Ar chuala Anna duine eile ag rá an ruda a dúirt sise? Ar theastaigh ó Anna Zara a ghortú agus dath a craicne a úsáid chun é seo a dhéanamh? Labhair Bean Uí Raghallaigh le Anna faoi na nithe coscracha a dúirt sí agus í ag súgradh le Zara. Mhínigh sí an chaoi a bhféadfadh seo Zara a ghortú agus nach bhfuil sé ceart go leor rudaí mar sin a rá. Chuidigh sí le Anna machnamh ar conas a bhraithfeadh sise dá ndéanfaí amhlaidh léi.

Bhí tacaíocht á lorg ag Bean Uí Raghallaigh maidir leis an gcaoi a bhféadfadh sí déileáil leis an scéal leis an rang go léir. D'éirigh léi sin a dhéanamh trí roinnt léitheoireachta a dhéanamh faoi leanaí agus claontacht agus idirdhealú éagórach. Rinne sí tagairt do pholasaí na scoile maidir le cuimsitheacht agus

bhain úsáid as an doiciméad *Oideachas Idirchultúrtha sa Bhunscoil: Treoirlínte do Scoileanna* (CNCM, 2005). Chomh maith leis sin thug sí cuairt ar www.action.ncca.ie chun roinnt samplaí cleachtais a fháil ó mhúinteoirí eile a raibh orthu freagairt do choinbhleacht. Labhair sí freisin leis an bpríomhoide.

Thuig Bean Uí Raghallaigh go raibh sé tábhachtach dul i ngleic leis an gceist seo láithreach chun tacú le Zara agus Anna chomh maith leis na leanaí eile. Lean sí an scéal sa seomra ranga trí obair bhunaidh a dhéanamh ar mhothúcháin. Bhain sí úsáid as leabhair scéalta chun iniúchadh a dhéanamh ar na téamaí ‘bheith fágtha ar lár’ agus ‘ainmneacha a thabhairt ar leanaí’. Trí an mean seo, rinne sí féin agus na leanaí machnamh ar ghníomhartha agus ar smaointe an duine a dhéanfadh a leithéid, an duine a bheadh thíos lena leithéid agus an bhreathnóra a thabharfadh an gníomh faoi deara. Rinne sí athbhreithniú ar íomhánna de dhaoine a bhí léirithe sa seomra ranga trí phóstaeir agus trí ghrianghraif agus d’athraigh roinnt díobh seo chun go mbeadh daoine ó chultúir bhreise ar taispeáint. Chomh maith leis sin d’aimsigh sí bábóga ilchultúrtha (bábóga fireanna agus baineanna le tréithe fisiceacha réadúla) le cur sa spás don súgradh samhlaíoch chomh maith le criáin agus péinteanna ar dhathanna éagsúla craicne. I gcás go dtarlóidh a leithéidí céanna arís labhródh sí le tuismitheoirí na leanaí i gceist. Go dtí sin, bhreathnódh sí go géar ar an gcaidreamh idir Zara agus Anna, agus d’oibreodh leis an rang iomlán chun go mbraithfeadh gach duine go bhfuil an scoil ina heispéireas dearfach do chách.

Ábhar Machnaimh: An bhfuilim ag ceadú, trí thaisme, do leanaí a chéile a ghortú le focail agus le gníomhartha?

Gníomhartha agus iompair leanaí a ainmniú agus a dhearbhu (Tábla 3)

Déanfaidh an duine fása iarrachtaí agus gníomhartha an linbh a ainmniú, a spreagadh agus a cheiliúradh gach lá. Déanfaidh sé/sí cur síos ar a bhfuil ar siúl ag an leanbh, ar a ndearna an leanbh nó ar a ndéanfaidh an leanbh, agus tabharfaidh aitheantas don chaoi a mbraitheann an leanbh. Cuirfidh an duine fásta aiseolas dearfach tuairisciúil ar fáil a d’fhéadfadh bheith ina aiseolas briathartha nó neamhbhriathartha. Cuirfidh sé/sí moltaí ar fáil freisin i ndáil leis an gcéad chéim eile den phróiseas foghlama.

Trí athdhearbhú a dhéanamh ar a bhfuil ar siúl ag leanaí féadfar cuidiú leo coinneáil orthu le gníomhaíochtaí agus tascanna dúshlánacha. Féadfaidh tacaíocht bheag an difríocht a dhéanamh idir eispéireas foghlama taitneamhach a bhfuil sásamh le baint as agus eispéireas foghlama díomách nach féidir sásamh a bhaint as. I gcás go bhfuil leanbh gafa go hiomlán le gníomhaíocht, ámh, is fearr go minic gan do thuairim a chur in iúl go dtí go bhfuil críochnaithe acu. Tarraingeoidh an duine fásta aird ar a bhfuil déanta ag leanaí, ag díriú ar na gnéithe dearfacha dá n-iompar agus a n-iarrachtaí, nó ar ghnéithe de rud éigin a chruthaigh na leanaí nó a chuir siad i gcrích. Déanfaidh an duine fásta na leanaí a mholadh as a n-iarrachtaí, as a ndul chun cinn agus as a bhfuil bainte amach acu. Cuideoidh sé seo leis na leanaí a bhfuil bainte amach acu a ‘fheiceáil’, a bheith mórálach as na nithe sin, agus iad a chothú.

Seo a leanas trí shampla de dhaoine fásta ag ainmniú agus ag dearbhú gníomhartha agus iompair leanaí.

Eispéireas foghlama 20: D’éirigh liom, sheas mé suas!

Téama: Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aim 4 agus Sprioc foghlama 4

Aoisghrúpa: Leanaí

Suíomh: Sa bhaile, cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Bhí Daniel (10 mí d’aois) agus foghlaim conas é féin a tharraingt aníos ina sheasamh. Bhí Monica, a Oibrí Bunriachtanach, ag breathnú air ina chónagar. Rinne Daniel iarracht cúpla uair é féin a tharraingt aníos ina sheasadh trí bhreith ar bhréagán le rothaí a rollann agus gach uair a rinne sé iarracht greim a bhreith ar an mbréagán sin bhog an bréagán trasna an urláir. Bhí sé ag éirí éadóchasach. Chuir Monica

síos ar a raibh á dhéanamh ag Daniel, **Tá tú ag iarraidh seasamh suas i d'aonar, nach bhfuil?** Thathantaigh sí air coinneáil air agus í ag miongháire agus ag insint dó cé chomh maith is a bhí ag éirí leis. **Measaim gur féidir linn cosc a chur ar na rothaí seo ó bheith ag rolladh,** a dúirt sí nuair a thit Daniel athuair. Mhol sí dó triail eile a bhaint as trí léiriú dó nach ndéanfadh an bréagán rolladh an uair seo mar go raibh na rothaí faoi ghlas. Rug Daniel greim ar an mbréagán arís agus tharraing é féin ina sheasamh go mall. Scread sé le háthas nuair a bhí sé ina sheasamh suas. D'athdhearbhaigh Monica a raibh bainte amach aige trí bhualadh bos a dhéanamh, cur síos ar a raibh déanta aige agus tathant ar a comhghleacaí teacht anall agus breathnú ar a raibh bainte amach ag Daniel. D'fheidhmigh a cóngaracht agus a spéis mhór mar thacaí fisiceacha agus mothúchánacha. Ghlac sí grianghraf i rith an lae de Daniel ina sheasamh agus thaispeáin é dó agus bhain úsáid as chun cur síos ar a éacht. Thaispeáin sí an grianghraf dá dhaid freisin nuair a tháinig sé chun é a bhailiú an tráthnóna sin. Chuir sí é ar taispeáint sa halla leis an dáta scríofa faoina bhun agus cur síos ar iarracht Daniel! Bhreathnaigh mamaí Daniel ar an ngrianghraf an mhaidin dár gcionn nuair a thug sí Daniel isteach, agus labhair sí leis mar gheall ar a raibh bainte amach aige. Rinne siad miongháire lena chéile.

?

Ábhar Machnaimh: Conas is féidir liom tacú le leanaí coinneáil orthu le tascanna deacra?

Eispéireas foghlama 21: Fuair Rover bás

Téama: Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 2

Aoisghrúpa: Mamailínigh

Suíomh: Seisiún naíonra

Bhí Patrick (beagnach 3 bliana d'aois) brónach mar go bhfuair a mhadra, Rover bás ag an deireadh seachtaine. Chuir máthair Patrick foireann an naíonra ar an eolas agus bhí súil ghéar á coinneáil acu air. Bhí drogall ar Patrick páirt a ghlacadh sna gníomhaíochtaí agus shuigh Rita, a Oibrí Bunriachtanach, síos ina aice leis. Léirigh sí iombhá agus léirigh go raibh tuiscint aici ar a mhothúcháin, **Tá tú brónach inniu Patrick.** Thosaigh Patrick ag caoineadh agus d'iarr Rita air ar theastaigh uaidh dul go dtí an cúinne suaimehnis agus scéal a léamh lena chéile agus go mbéarfadh sí barróg air. D'aontaigh sé. Shuigh siad ar phónaireán lena chéile agus nuair a bhí Patrick ullamh léigh siad an scéal ab ansa leis. Thug cara Patrick, Liam é faoi deara agus thug cuireadh do Patrick teacht anall chuig an mbord tógála. D'éirigh Patrick go mall agus d'imigh sall go dtí Liam chun súgradh leis.

Le linn na laethanta ina dhiaidh sin, nuair a bhí Patrick ullamh, thosaigh Rita ag labhairt faoina raibh tarlaithe. Thug sí cuireadh do Patrick grianghraf de Rover a thabhairt isteach ionas go bhféadfadh sé breathnú air agus labhairt le Rover aon uair a theastaigh uaidh. Chuidigh an plé seo le Patrick a chur in iúl conas a bhí sé ag mothú. D'éist Rita agus thug focail thuairisciúla nua dó. Labhair sí faoina bheith brónach, corraithe agus feargach, agus faoi gcaoi a ndéantar caoineadh uaireanta nuair atá tú míshona agus uaireanta braitheann sé faoi mar go bhfuil tú ag caoineadh laistigh chomh maith. D'iarr Rita ar Patrick samhail de Rover agus é féin a dhéanamh ag baint úsáide as taos súgartha. Ghlac sí grianghraf de shaothar Patrick agus gheall dó go dtabharfadh sí cóip dó. Thathantaigh Rita air a insint do na leanaí eile faoin tsamhail agus faoina scéal brónach. Chuidigh sí le Patrick a scéal a insint ag baint úsáide as a fhocail thuairisciúla nua.

D'fhill an fhoireann agus na leanaí ar thopaic na mothúcháin i gcaitheamh na seachtainí ina dhiaidh sin. Léigh siad leabhair faoi chineálacha éagsúla mothúcháin. Labhair roinnt de na leanaí faoi bheith sceitimíneach faoi dhul ar saoire, faoi eagla a bheith orthu dul chuig an bhfiacloir, faoi bheith sona gurb a mbreithlá a bhí ann agus faoi bheith brónach nuair a chaill siad an teidí ab ansa leo. Tháinig topaic na mothúcháin aníos le linn gníomhaíochtaí laethúla freisin, mar shampla sa spás don súgradh samhlaíoch, nuair a bhí sealáíocht á cleachtadh acu agus nuair a tháinig coinbhleachtaí chun cinn. D'athdhearbhaigh an fhoireann iarrachtaí na leanaí agus thug tacaíocht dóibh, agus chuidigh leo a stór focal a forbairt trí chur síos a dhéanamh ar a raibh á mhothú acu agus an chúis leis sin.

?

Ábhar Machnaimh: An féidir liom tuilleadh a dhéanamh chun cuidiú le leanaí a mothúcháin a aithint agus a chur in iúl?

Eispéireas foghlama 22: Lá Fhéile Pádraig faoi sheán is faoi mhaise duit

Téama: Cumarsáid, Aidhm 3 agus Sprioc foghlama 5**Aoisghrúpa: Leanaí****Suíomh: Rang na naíonán (bunscoil)**

Bhí an grúpa de 25 naíonán sinsearach ag déanamh cártaí do Lá Fhéile Pádraig. Bhí siad ag obair orthu ar feadh cúpla lá, ag greamú, ag gliúáil agus ag déanamh pictiúr. Bhí siad ag scríobh teachtaireachtaí chuig a dteaghlaigh ar na cártaí. Bhí a lán deiseanna ag na leanaí scríobh gach lá, mar shampla liostaí siopadóireachta agus teachtaireachtaí teileafóin sa spás don súgradh samhlaíoch, lipéid don obair i gcúinne na mbloc, ainmneacha do shaothair dhrámh-ealaíne, cailc agus cláir dhubha bheaga sa chúinne scríbhneoireachta chun teachtaireachtaí agus nuacht a scríobh, cóipleabhair chun scéalta a scríobh, agus cluichí litreacha ar an ríomhaire agus ar an gclár bán idirghníomhach. Chomh maith leo seo bhain an múinteoir úsáid as mioncheachtanna chun léiriú dóibh conas litreacha a fhoirmiú.

Ní maith le John (5½ bliain d'aois) earráidí a dhéanamh agus é ag scríobh. D'iarr sé ar Bhean Fogarty a bheith ina scríobhaí dó mar a dhéanann sí nuair a bhíonn an rang ag insint agus ag cruthú scéalta. Chun cuidiú leis a fhéinmhuinín a fhorbairt sa scríbhneoireacht, thathantaigh Bean Fogarty air triail a bhaint as. *No, déanfaidh mé praiseach de*, a dúirt sé. Thóg Bean Fogarty nóta as fillteán oibre John, a scríobh sé chuig na síoga sa scéal, Na Síoga agus an Gréasaí Bróg. D'imigh sí ar a glúine in aice le John agus dúirt, *An cuimhin leat an lá nuair a scríobh tú an nóta seo chuig na síoga? Bhí an nóta sin ar fheabhas, léimis le chéile é*. Rinne John miongháire agus é ag breathnú ar a nóta. Chuir sí i gcuimhne dó freisin na liostaí siopadóireachta a scríobh siad níos luaithe i rith na seachtaine, agus faoi na leabhair agus póstaer le focail ar fud an tseomra. Mhol Bean Fogarty, *Fanfaidh mé in aice leat agus cabhróidh mé leat más gá*. D'aontaigh John. D'fhiafraigh an múinteoir de céard ba mhaith leis a chur ar an gcárta. D'fhreagair sé, *Lá Fhéile Pádraig faoi Sheán is faoi Mhaise Mamaí agus Daidí. Grá mór, John*. Go tobann léim John as a shuíochán agus d'imigh go dtí an balla ar a raibh póstaer le 'Lá Fhéile Pádraig faoi Sheán is faoi Mhaise' scríofa air. *Is féidir liom é seo a scríobh*, ar seisean de scread áthais. Chóipeáil John go cúramach é. D'fhiafraigh sé den múinteoir conas mamaí agus daidí a litriú. Theastaigh ó Bhean Fogarty a fháil amach an raibh aon leanbh eile ag baint úsáide as na focail, agus thosaigh plé leis an gcuid eile den ghrúpa agus rinneadh roinnt moltaí. Bhain John triail as mamaí a litriú, M-A-M-Í. Bhain Bean Fogarty úsáid as comharthaíocht dhearfach choirp chun tacú leis. Mhínigh sí dó go raibh 'a' sa bhreis san fhocal mamaí. De réir mar a chríochnaigh sé gach focal, dhearbhaigh sí a iarrachtaí agus thug uchtach dó: *Measaim go mbeidh do mhamaí agus do dhaidí an-sásta nuair a osclóidh siad do chárta agus nuair a léifidh siad an teachtaireacht a scríobh tú air tú féin*. Bhí John an-sásta go deo leis féin nuair a bhí críochnaithe aige. Ag 2 i.n. rith sé go dtí an doras chun fáilte a chur roimh a mháthair agus a chárta ina lámh aige.

?

Ábhar Machnaimh: An gcuidím leis na leanaí an dul chun cinn atá á dhéanamh acu a fheiceáil agus an gcothaím seo?

Foghlaim a idirbheartú agus spriocanna foghlama a shoiléiriú (Tábla 3)

Is éard atá i gceist le foghlaim a idirbheartú agus spriocanna foghlama a shoiléiriú ná an duine fásta ag tacú le neamhspleáchas agus freagracht gach linbh mar fhoghlaiméoir óg. Cuirfidh an duine fásta deiseanna agus acmhainní ar fáil do leanaí chun cuidiú leo nithe a dhéanamh as a stuaim féin. Cuirfidh sé/sí san áireamh cumais, cúlraí, spéiseanna agus eispéiris na leanaí agus cothóidh iad seo chun cuidiú leo a gcuid foghlama a chur chun cinn. Oibreoidh siad le leanaí chun beartú cad a fhoghlaiméoidh siad, cathain a fhoghlaiméoidh siad agus conas a fhoghlaiméoidh siad chun a spéis a dhoimhniú, chun scileanna agus inspreatadh a fhorbairt le páirt ghníomhach a ghlacadh ina gcuid foghlama agus forbartha féin, agus a bheith níos neamhspleáiche agus féinmhuiníní.

Bainfidh an duine fásta úsáid as eolas agus saineolas speisialaithe chun foghlaim agus forbairt leanaí a threorú. Beartóidh sé/sí cad iad na cineálacha eispéireas agus gníomhaíochtaí atá ar fáil do leanaí agus cuirfidh am agus acmhainní ar fáil dóibh seo. Spreagfaidh an duine fásta na leanaí le roghanna a dhéanamh laistigh de theorainneacha réasúnta, ról gníomhach a ghlacadh i gcinntí faoina bhfoghlaim bunaithe ar a n-aois agus a gcéim forbartha. Cothóidh an duine fásta caidrimh chothroma urramacha le leanaí, ag roinnt spriocanna foghlama leo, agus á spreagadh le breithiúnais a dhéanamh faoina bhfuil bainte amach acu (cad is féidir leo a dhéanamh anois nach bhféadaidís a dhéanamh roimhe). Féadfaidh siad é seo a dhéanamh trí athbhreithniú a dhéanamh ar a raibh ar siúl acu, machnamh air sin agus labhairt ina thaobh.

Seo a leanas thrí shampla de dhaoine fásta ag idirbheartú foghlama agus ag soiléiriú spriocanna foghlama le leanaí.

Eispéireas foghlama 23: Bristí gearra a chaitheamh le linn an gheimhridh!

Téama: Féiniúlacht agus Muintearas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 6

Aoisghrúpa: Leanaí óga

Suíomh: Sa bhaile

Bhí mamaí sa bhaile le Aoife (16 mhí d'aois). An geimhreadh a bhí ann. Bhí sí ar tí Aoife a ghléasadh ionas go bhféadfaidís go léir siúl chun na scoile le deirfiúr mhór Aoife, Lorraine. Threoraigh Aoife Mamaí go dtí an áit a bhfaca sí bristíní gearra samhraidh an lá roimhe agus chuir sí in iúl do mhamaí go raibh siad ag teastáil uaithi. Rinne Mamaí iarracht a mhíniú di nach bhfuil bristíní gearra oiriúnach do lá fuar geimhridh. Rinne sí an fhuaim **brrrrr** agus chuimil a bosa chun í féin a théamh. Phointeáil sí i dtreo éadaí níos teo, rinne miongháire agus sméid a ceann, agus mhínigh go mbeidís seo te teolaí do Aoife ar an lá úd. Ansin thug Mamaí an rogha do Aoife geansaí dúghorm agus jions a chaitheamh nó culaith spóirt. Bhreathnaigh Mamaí ar fhreagairt Aoife agus a luaithe is a léirigh sí spéis sa chulaith spóirt dúirt Mamaí: **Ba mhaith leat an chulaith spóirt a chaitheamh inniu, Aoife. Coinneoidh sé tú deas te - ba bhreá liomsa ceann compordach mar seo a bheith agam.** Rinne Aoife miongháire agus d'aontaigh le Mamaí. Nuair a bhí siad lasmuigh, rinne Mamaí na fuaimeanna **brrrr** arís agus chuir síos ar cé chomh fuar is a bhí sé. Rinne Aoife miongháire a d'inis do Mhamaí gur thuig sí.

?

Ábhar Machnaimh: Cad iad na deiseanna is féidir liom a úsáid chun roghanna a thabhairt do leanaí laistigh de theorainneacha réasúnta?

Eispéireas foghlama 24: Is féidir liom é a dhéanamh as mo stuaim féin!

Téama: Folláine agus Leas, Aidhm 4 agus Sprioc foghlama 2

Aoisghrúpa: Mamailínigh

Suíomh: Seisiún naíonra

Tá pairilis cheirbreach ar Christy (beagnach 3 bliana d'aois). Is é an Béarla máthairtheanga a thuismitheoirí. Teastaíonn uathu go bhfaighidh Christy an deis Gaeilge a fhoghlaim mar dhara teanga ionas gur féidir leo socrú a dhéanamh go bhfreastalóidh sé ar naíonra áitiúil.

Sa naíonra bailíonn an fhoireann eolas ar bhonn laethúil faoi gach leanbh agus baineann úsáid as an eolas seo chun pleanáil agus tacú leis/léi. Is cainteoir dúchais í Niamh, Oibrí Bunriachtanach Christy. Baineann sí úsáid as geáitsí aghaidhe, agus as noda neamhbhriathartha eile chun cuidiú leis tuiscint a fháil ar an nGaeilge de réir mar a úsáideann sí an teanga chun cumarsáid a dhéanamh leis. Tá aithne mhaith ag Niamh ar Christy. Tuigeann sí céard is féidir leis a dhéanamh, cad iad na rudaí atá dúshlánach dó, agus tuigeann sí a thuiscint ar fhocail agus ar fhrásaí as Gaeilge. Díríonn Niamh ar chuidiú leis réimse scileanna a fhorbairt - scileanna teanga san áireamh. De réir mar a théann foghlaim Christy chun cinn, bíonn Niamh ann chun tacú leis agus cuireann deiseanna ar fáil dó i leith a bhfuil ar siúl aige. Cuireann sí ceist air i gcónaí sula ndéanann sí rud ar a shon mar go bhfuil sé ag éirí níos neamhspleáiche gach lá. Lá ar leith d'fhiafraigh sí de an raibh cúnaimh uaidh ag bailiú na mbloc ón urlár mar go mbíonn sé deacair air uaireanta greim a bhreith ar rudaí. Dúirt Christy os ard, *No, mise é*. D'aithin Niamh gur theastaigh uaidh a bheith ag obair as a stuaim féin agus rinne aithris air chun cuidiú leis lena fhoclaíocht agus lean ghramadach, *Déanfaidh mise é mé féin*. Thug sí an t-am do Christy chun an tasc a dhéanamh agus thacaigh leis, mar go raibh gá tréaniarracht chun na bloic go léir a chur sa bhucicéad. Ghlac Niamh grianghraf de Christy in aice na mbloc, chlóigh amach an grianghraf agus chuir é ar taispeánt ar an mballa leis an abairt faoina bhun, *Christy ag glanadh suas*. Ar an Aoine thaispeáin Christy é dá dhaideo nuair a tháinig sé chun é a bhailiú.

Ábhar Machnaimh: An dtugaim dóthain ama agus spáis do leanaí chun a spriocanna foghlama féin a shocrú?

Eispéireas foghlama 25: Is féidir linn cinneadh a dhéanamh

Téama: Folláine agus Leas, Aim 4 agus Sprioc foghlama 1

Aoisghrúpa: Leanaí

Suíomh: Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (cúram iarscoile)

D'imigh na leanaí ó ranganna na naíonán sa bhunscoil chuig an gclub iarscoile. Chuidigh Ray, an t-oibrí iarscoile, leo a gcuid gníomhaíochtaí a phleanáil. Rinne sé iarracht timpeallacht dhaonlathach neamhspleách a chothú. De ghnáth bíonn struchtúr solúbtha ann sa seisiún a áiríonn am lasmuigh, gníomhaíocht amháin nó dhó laistigh (ceann amháin a bheartaíonn Ray, agus ceann eile a bheartaíonn na leanaí), saorshúgradh, agus ansin gníomhaíocht i ngrúpa roimh dhul abhaile. Reáchtáil sé cruinniú le hocht leanbh chun a bheartú cad a dhéanfaidís do na 2½ uair sula mbaileodh a dtuismitheoirí iad. Ní raibh rochtain dhíreach ar an spás lasmuigh ar fáil, mar sin d'imigh na leanaí amach mar ghrúpa le haghaidh gníomhaíochtaí a d'eagraigh Ray nó le haghaidh gníomhaíochta nó tionscadail ar leith a bheartaigh siad féin. Le linn an ama don saorshúgradh féadfaidh na leanaí roghnú ó acmhainní agus ábhair éagsúla, mar shampla an spás ríomhairí, an spás don súgradh samhlaíoch, an spás le haghaidh na n-ealaíon agus na ceardaíochta, an spás gainimh agus uisce, an spás tógála, agus spás suaimhnis ina bhfuil leabhair agus míreanna mearaí.

Tá clár maighnéid ag Ray ar féidir le gach leanbh a (h)ainm a ghreamú de agus/nó a (h)ainm a scríobh air. Chuir na leanaí pictiúir de gach gníomhaíocht a bhí beartaithe acu a dhéanamh le linn an tseisiúin ar an gclár in aice lena n-ainmneacha agus/nó a ngrianghraif. Choinnigh Ray súil ghéar orthu chun a chinntiú go raibh réimse gníomhaíochtaí ar siúl ag na leanaí go léir. Roimh dhul abhaile tháinig na leanaí le chéile arís mar ghrúpa chun scéal a chlos agus amhráin a chasadh agus chun labhairt faoina raibh déanta acu.

Ábhar Machnaimh: Conas is féidir liom na leanaí a áireamh sna cinntí maidir lena ndéanfaidh siad sa suíomh?

An timpeallacht foghlama a struchtúró (Tábla 5)

Tá sé tábhachtach an timpeallacht a struchtúró laistigh agus lasmuigh, d'fhonn a chinntiú go dtacaíonn an timpeallacht sin le foghlaim agus forbairt na leanaí ar fud cheithre théama *Aistear*. Trí phleanáil, eagrú, acmhainní a sholáthar agus meastóireacht a dhéanamh déanfaidh an duine fásta cinntí faoi threalamh, ábhair agus daoine sa timpeallacht. Díreoidh na cinntí sin ar na nithe seo a leanas:

- suíomh – cá bhfuil na daoine agus na nithe (an leagan amach)
- teorainneacha – an chaoi a ndéantar na limistéir a roinnt ina spásanna beaga, ar an toise ceart don leanbh
- éagsúlacht – an rogha ábhar agus gníomhaíochtaí atá ar fáil
- stóráil – cá gcoinnítear rudaí agus cá bhfuil siad ar taispeáint
- am – an méid ama atá ar fáil le haghaidh gníomhaíochtaí
- atmaisféar – suaimhneach, fáilteach, cosúil leis an mbaile, gnóthach.

Tá sé tábhachtach freisin cén chaoi a ndéantar grúpáil ar ábhair agus conas a chuirtear iad i láthair, cén trealamh atá éasca ar na leanaí teacht air, agus cad nach bhfuil teacht ach ag na daoine fásta air. Nuair a bheidh an timpeallacht á struchtúró ag an duine fásta smaoiníodh sé/sí ar cathain ábhair a chur in áit ar leith agus cén áit í sin, d'fhonn gníomhaíochtaí agus idirghníomhaíocht nua éagsúil a spreagadh. Chomh maith leis sin tá suíomh na ndaoine fásta sa timpeallacht rithábhachtach sa struchtúró. Caithfidh na leanaí fhios a bheith acu go mbeidh daoine fásta ar fáil dóibh go fisiceach agus go mothúchánach. Nuair atá daoine fásta in áit inar féidir leo súgradh agus idirghníomhú leis na leanaí is féidir leo a chinntiú go dtacófar leis an bhfoghlaim agus leis an bhforbairt.

Cé go bhfuil sé tábhachtach plean foriomlán a bheith ann don timpeallacht, féadtar an timpeallacht a shaihbriú agus cur leis an bhfoghlaim trí mheán na n-athruithe laethúla a bhíonn ann bunaithe ar spéiseanna agus ar smaointe na leanaí. I gcás gur féidir é, caithfidh leanaí a bheith páirteach i struchtúró na timpeallachta.

Seo a leanas trí shampla de dhaoine fásta ag struchtúró na timpeallachta foghlama.

Eispéireas foghlama 26: Ár n-áit

Téama: Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 1

Aoisghrúpa: Leanaí óga

Suíomh: Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Is í Diane bainisteoir an tseomra do leanaí óga sa chreis. Tugann sí féin agus a cúntóir Monique aird ar leith ar struchtúró na timpeallachta le haghaidh na sé leanbh faoina gcúram. Labhraíonn siad leis na tuismitheoirí, breathnaíonn siad ar na leanaí óga agus labhraíonn leo agus déanann a gcuid pleanála dá réir. Déanann Diane agus Monique seiceáil go rialta go bhfuil gach duine slán, sona. Soláthraíonn siad bréagáin, ábhair nádúrtha agus míreanna eile ón teach le huigeachtaí, dathanna, cruthanna agus toisí

éagsúla d'fhonn céadfaí na leanaí a spreagadh. Cuireann siad grianghraif de leanaí óga agus a dteaghlaigh ar taispeáint ar na ballaí le hainmneacha na leanaí agus focail cosúil le *mamáí* agus *daidí* in aice leo. Tá grianghraif dá bpeataí ag roinnt de na leanaí óga ar an mballa freisin. Bíonn na doirse dúbailte amach chuig an ngairdín ar oscailt agus tá rampa ann le haghaidh leanaí óga ar mhian leo lámhacán amach. Cuirtear na leanaí óga nach bhfuil chomh soghluaiste in aice na fuinneoige ionas gur féidir leo breathnú ar a bhfuil ag tarlú lasmuigh. Tá suíochán sa ghairdín, chomh maith le bréagáin ar rothaí, agus bréagáin agus trealamh éagsúil eile ar féidir leo bheith ag súgradh leo. Déantar na bréagáin agus an trealamh uile a sheiceáil go rialta le haghaidh sábháilteachta agus cuirtear bréagáin nua leis an gnuasach go rialta chun cur le spéiseanna na leanaí. Fanann Diane agus Monique in aice na leanaí óga an t-am ar fad, agus baineann siad úsáid as córas an oibrí bhunriachtanaigh lena chinntiú go dtugann an duine céanna cúram do gach leanbh a mhéad is féidir.

Ábhar Machnaimh: An bhfáiltím roimh leanaí agus an spreagaim iad le nithe a iniúchadh agus a thaiscéaladh?

Eispéireas foghlama 27: Go leor boscaí!

Téama: Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aidhm 3 agus Sprioc foghlama 1

Aoisghrúpa: Mamailínigh agus leanaí

Suíomh: Sa bhaile

Is tuismitheoir singil í Jenna agus bíonn sí sa bhaile lena beirt leanaí, Robert (2½ bliain d'aois) agus Rebecca (5 bliana d'aois). Tá cónaí orthu i gceantar faoi mhíbhuntáiste i lár na cathrach. Ag amanna bíonn sé deacair ar Jenna déileáil leis na leanaí, go háirithe sa mhéid nach bhfuil rochtain ar an ngairdín ón árasán agus go gcaithfear dul ar bhus chuig an bpáirc is cóngaraí. Bhí Pat, an t-oibrí tacaíochta teaghlaigh, ag cuidiú le Jenna páirt a ghlacadh sa súgradh leis na leanaí eile. D'imigh Pat agus an teaghlach chuig an siopa leictreach áitiúil chun boscaí folmha éagsúla a fháil. D'imir Jenna agus na leanaí eile lena chéile chun na boscaí seo a thiontú ina ngaráistí agus ina gcoimpléisc d'árasáin. Chuir Pat péinteanna, glioscarnach agus gliú ar fáil agus d'oibrigh an teaghlach go léir lena chéile go sona sa chistin ag beartú cé dhéanfadh an chéad ní eile. Ar scoil phéinteáil Rebecca pictiúir, a thug sí abhaile chun an t-árasán a mhaisiú. Chuidigh Jenna le Robert rampa a dhéanamh dá charr chun dul isteach sa gharáiste. Níos déanaí i rith na seachtaine d'imigh Jenna, Robert agus Rebecca ar shiúl agus chuir a ngaráistí agus a n-árasáin i gcomparáid leis na cinn ina gceantar. Bhí spraoi acu ag siúl agus ag moladh nithe a d'fhéadfaidís a chur lena n-árasáin chairtchláir.

Ábhar Machnaimh: Cad iad na hacmhainní agus na hábhair is féidir liom a fháil i mo phobal chun feabhas a chur ar an timpeallacht foghlama le haghaidh mo leanaí?

Eispéireas foghlama 28: Dearadh mór do mo sheomra ranga

Téama: Féiniúlacht agus Muintearas, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 1

Aoisghrúpa: Leanaí

Suíomh: Rang na naíonán (bunscoil)

Bhí Iníon Uí Bhriain á hullmhú féin dá rang nua naíonán sóisearach. Roinn sí an rang i gcúig spás spéiseanna: spás súgartha le hábhair (gaineamh, uisce, taos súgartha agus péint), spás don súgradh samhlaíoch, agus spás ciúin (leabharlann), spás tógála, agus spás le boird agus suíocháin. Bhain sí úsáid as pictiúir chun lipéid a chur ar na spásanna le haghaidh na leanaí. I mbliana beidh ceathrar

leanaí Polannacha aici ina rang. Beidh an Béarla agus an Ghaeilge mar dhara agus tríú teanga ag na leanaí seo. Chun tacú leis an litearthacht bhain Iníon Uí Bhriain úsáid as focail Bhéarla, Ghaeilge agus Pholannacha agus í ag cruthú na lipéad. Chuir sí pictiúir agus comharthaí ilteangacha os cionn na seilfeanna agus na spásanna stórála ionas go mbeadh sé níos éasca ar gach duine agus iad ag glanadh suas. Chomh maith leis sin chuir sí comharthaí fáilte ar fáil i dteangacha dúchais na leanaí, fuair sí roinnt taispeántas ar iasacht dá gcuid oibre agus grianghraif ó thuismitheoirí agus ó na réamhscoileanna ina raibh na leanaí.

Bhain Iníon Uí Bhriain úsáid as cóid dathanna chun cuidiú leis an leanaí a ngrúpaí a aithint. D'eagraigh sí na boird i gcúig ghrúpa le dathanna ag gabháil le gach grúpa. Bheartaigh sí úsáid a bhaint as códú de réir dathanna chun gníomhaíochtaí éagsúla a rothlú agus a bhainistiú i measc grúpaí ar bhonn laethúil, seachtainiúil agus téarmach. D'eagraigh sí agus d'éagsúlaigh sí na gníomhaíochtaí, na hacmhainní agus na roghanna go minic. Tá súil aici roinnt gníomhaíochtaí a bhogadh lasmuigh i rith na bliana cosúil le corpoideachas, tionscadail ghrúpa ealaíne, agus súgradh samhlaíoch: ar a laghad uair sa mhí i rith an gheimhridh agus uair sa tseachtain sna téarmaí eile.

Beidh Sally, Cúntóir Riachtanas Speisialta, sa seomra ranga chun tacú le Fergal, a bhfuil uathachas air. Baineann Fergal úsáid as an gCóras Cumarsáide Malartaithe Pictiúr (CCMP) chun cumarsáid a dhéanamh. Chuir Iníon Uí Bhriain roinnt pictiúr ar fud an tseomra chun cuidiú le Fergal tuiscint a fháil ar a raibh ag tarlú ina thimpeall agus ar an gcéad rud eile a tharlódh.

Tá pleanáil agus struchtúrú na timpeallachta ina gcodanna rithábhachtacha d'obair Iníon Uí Bhriain. Bhí fhios aici go mbeadh gá le roinnt mhaith athruithe a luaithe is a thiocthadh na leanaí, agus fiú ar bhonn laethúil ina dhiaidh sin, de réir mar a chuirfeadh sí aithne ar na leanaí agus mar a roinnfidís an chinnteoireacht faoina dtimpeallacht foghlama laistigh den seomra ranga agus lasmuigh de.

Ábhar Machnaimh: *Conas is féidir liom an seomra ranga a dhearadh agus a eagrú ionas go mbainfidh leanaí taitneamh as bheith istigh ann, agus ionas go gcuideoidh sé leo bheith chomh neamhspleách agus is féidir?*

Machnamh le chéile agus brí agus tuiscint a chothú (Tábla 4)

Baineann leanaí brí as a bhfeiceann agus a gcloiseann siad ina dtimpeall trí idirghníomhú le daoine sa bhaile, i suíomhanna lasmuigh den bhaile agus ina bpobal áitiúil. Bíonn leanaí ag iniúchadh agus ag fionnadh, ag fiosrú agus ag hipitéisiú, ag déanamh roghanna agus cinntí agus ag tógáil rioscaí. Ar an gcaoi seo bailíonn agus eagraíonn siad eolas agus baineann siad brí as an eolas sin. Baineann siad triail as a smaointe féin agus léiríonn siad na smaointe sin trí mheán siombailí. Déanann siad machnamh ar a bhfuil déanta, cloiste agus foghlamtha acu, agus baineann siad a mbrí féin astu.

Spreagfaidh an duine fásta an leanbh le bheith ag labhairt faoina smaointe agus a t(h)uiscintí féin, agus faoi na smaointe agus tuiscintí ag daoine eile. Déanfaidh sé/sí meonta, eolas, tuiscintí, scileanna, dearcadh agus luachanna na leanaí a chothú de réir mar a aistríonn siad ó shuíomh go suíomh. Leanfaidh an duine fásta treoir an linbh, agus i dteannta a chéile déanfaidh siad iniúchadh ar an gcaoi a n-oibríonn rudaí, conas rudaí a dhéanamh agus cad as a bhfuil rudaí déanta. Déanfaidh siad iniúchadh i dteannta a chéile ar bhealaí éagsúla chun rudaí a dhéanamh, ag breathnú ar pheirspictíochtaí éagsúla, agus déanfaidh iarracht ceangal a aithint idir a bhfuil ar eolas ag an leanbh cheana féin agus ar thuiscint an linbh sin. Déanfaidh said taighde chun rudaí a fháil amach ó fhoinsí éagsúla, cosúil le daoine, leabhair, an leabharlann agus an t-idirlíon. Oibreoidh an duine fásta le leanaí chun fadhbanna a réiteach agus spreagfaidh siad iad chuige seo, agus foghlaimoidh siad conas freagraí a aimsiú ar cheisteanna, coinbhleachtaí, tascanna, aincheisteanna agus saincheisteanna. Tabharfaidh sé/sí leideanna, déanfaidh eiseamláiriú, cur síos, dul siar, cuirfidh moltaí ar fáil agus cuirfidh ceisteanna nuair a iarrtar é nó nuair is iomchuí.

Seo a leanas trí shampla de dhaoine fásta ag smaoinemh le leanaí chun brí agus tuiscint a chothú.

Eispéireas foghlama 29: Súgradh le glóthach!

Téama: Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aidhm 4 agus Sprioc foghlama 6**Aoisghrúpa:** Leanaí óga**Suíomh:** Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Bhí Darragh (14 mhí d'aois) agus Ian (16 mhí d'aois) ag súgradh lasmuigh. Rinne Susan, a nOibrí Bunriachtanach, glóthach dhearg, agus nuair a théacht an ghlóthach thug sí roinnt do Dharragh agus Ian chun iniúchadh a dhéanamh uirthi. Bhí na buachaillí ag suí ar ruga in aice le píosa páipéir a bhí greamaithe leis an bhféar. Bhain Susan amach roinnt glóthaí agus thug é do Dharragh agus Ian. Bhí an-fhuadar faoi Ian roinnt den ghlóthach a fháil agus scread sé chun a chur in iúl do Susan go raibh roinnt uaidh. Ní raibh an chuma air go raibh roinnt ó Dharragh. Chuimil Ian a ghlóthach isteach sa pháipéar agus bhí sé an-sásta marcanna dearga a fheiceáil ag teacht aníos ar an bpáipéar. Rinne Susan roinnt marcanna dá cuid féin. *Tá tú ag baint an-taitnimh as an nglóthach nach bhfuil, a Ian, ar sise. Céard fútsa, Darragh, ar mhaith leat roinnt a thriail?* Bhreathnaigh Darragh ar Susan agus Ian agus shín sé amach a lámh go trialach i dtreo na glóthaí. Spreag Susan é le hiniúchadh a dhéanamh ar an nglóthach agus le marcanna a dhéanamh ar an bpáipéar leis an nglóthach. Bhreathnaigh Darragh ar Susan ag déanamh línte fada dearga ar an bpáipéar. Bhí Susan ag breathnú ar a fhreagairtí go cúramach. D'imigh sí ar a glúine in aice leis agus chuidigh leis marc a dhéanamh. Chuir sí síos ar an nglóthach agus ar na marcanna a bhí déanta ag Darragh agus Ian. Chuir Darragh roinnt den ghlóthach ina bhéal; thaitin an blas leis a bhí ar an nglóthach agus bhí blúire eile aige. Rinne Ian aithris air. Tar éis cúpla nóiméad thosaigh Darragh ag tógáil píosaí glóthaí as an mbabhla agus á dtairiscint do Ian. Chuir na buachaillí an ghlóthach ar an bpáipéar agus ansin phioc suas arís í agus chuir ar ais sa bhabhla í. Bhí Darragh agus Ian gafa ar fad lena raibh ar siúl acu. Níor theastaigh ó Susan cur isteach ar an smaointeoireacht agus shuigh sí go ciúin in aice leo. Ba léir go raibh an-taitneamh á bhaint ag Ian agus Darragh as an eispéireas óna gcomharthaíocht choirp agus ón smál de ghlóthach dhearg ar na haghaidheanna acu!

Ábhar Machnaimh: Cad iad na heispéiris nua is féidir liom a sholáthar do leanaí a spreagfaidh a bhfiosracht agus a spreagfaidh iad le nithe nua a thriail?

Eispéireas foghlama 30: Tarracóirí i sáinn!

Téama: Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 3**Aoisghrúpa:** Mamailínigh agus leanaí**Setting:** Seisiún naíonra

Bhí an cúpla Claire agus Robert (beagnach 3 bliana d'aois), Lauren (3½ bliain d'aois) agus Oisín (4 bliana d'aois) ag súgradh le tarracóirí agus le tochtóirí lasmuigh. Bhí siad gnóthach ag tógáil bunsraitheanna le haghaidh teach nua a bhí á thógáil acu. Líon siad dhá leantóir le hithir agus le clocha. An chéad tasc eile ná é seo a iompar go limistéar dumpála a bhí suite trasna an fhéir. D'imigh Oisín agus Claire leo ina dtarracóirí. Thug siad faoi deara go gasta nach mbogfadh na tarracóirí ba chuma cé chomh dian is a bhrúigh siad na troitheáin. Bhí an talamh an-mhíchothrom agus bhí an t-ualach trom! Mheas Robert agus Lauren go mbeidís siúd níos láidre. Athraíodh na tiománaithe ach níor tháinig feabhas ar an scéal.

Ina dhiaidh sin bhain siad roinnt den ábhar i gceann de na leantóirí. Chuidigh sé sin pas beag ach fós bhí gá le tréaniarracht chun rothaí an tarracóra a bhogadh. Ghlaigh Claire ar stiúrthóir an naíonra, Rosaleen, le teacht anall agus breathnú ar an bhfadhb. D'imigh Rosaleen ar a glúine chun a fháil amach

céard a bhí ag tarlú. Léim Claire ar an tarracóir agus bhrúigh síos na troitheáin chomh láidir agus a d'fhéadfadh sí. Féach tú an tarracóir greamaithe, mhínigh Claire. Ansin dúirt Rosaleen: **A thiarcais, cén fáth nach bhfuil na rothaí ag casadh?** Chuala Jamie (4 bliana d'aois), a bhí ina sheasamh ina gcóngar an comhrá, d'imigh sall chun páirt a ghlacadh agus bhreathnaigh ar rothaí an tarracóra. **Baineann Daideo úsáid as rudaí fada adhmaid nuair a ghreamaíonn an tarracóir sa Lóib,** ar seisean. **An féidir linn seo a dhéanamh Rosaleen?**, arsa Robert. Le cúnaimh Rosaleen d'aimsigh siad bosca mór cairtchláir agus ghearr siad é ina stiallacha fada. Fuair siad amach go raibh stiall amháin rófhada le síneadh trasna an fhéir agus ghearr siad é in dhá leath chun cosán fada a dhéanamh. D'oibrigh an cúigear leanaí lena chéile chun an tarracóir a bhogadh trasna an chairtchláir. Léim Claire ar ais ar an tarracóir agus bhrúigh ar na troitheáin arís. Go mall thosaigh an tarracóir ag bogadh arís agus bhí an-áthas ar gach duine. Ní fada go raibh conbhua de tharracóirí ag baint úsáide as an mbóthar cairtchláir nua, agus leagadh ithir agus clocha sa limistéar dumpála. De réir mar a bhí na leanaí ag súgradh lena chéile rinne Rosaleen iniúchadh ar an gceist leo cén fáth a gcuidíonn cairtchlár an tarracóra a bhogadh. D'eascair comhrá iomlán uaidh seo!

Ábhar Machnaimh: An mbainim úsáid as fionnachtana na leanaí chun cuidiú leo a scileanna smaointeoireachta agus réitigh fadhbanna a chothú?

Eispéireas foghlama 31: Cad é an stuif dubh sin?

Téama: Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 5

Aoisghrúpa: Leanaí

Setting: Rang na naíonán (bunscoil)

Múineann Iníon O'Meara 23 naíonán sóisearach agus sinsearach. Le linn tréimhse d'aimsir the thug na leanaí faoi deara go raibh tarra bog dubh ar an mbóthar lasmuigh de gheata na scoile. Shiúil roinnt de na leanaí air agus thug faoi deara go raibh sé an-ghreamaitheach! Spreag sé seo comhrá sa rang faoin 'stuif dubh' agus an chaoi ar tháinig sé le bheith ann. Chun cuidiú leis na leanaí tuiscint a fháil ar éifeacht teasa ar ábhair bheartaigh an múinteoir iniúchadh a phleanáil don lá dár gcionn.

Le linn súgradh struchtúrtha d'oibrigh Iníon O'Meara le seisear leanaí ag an am, fad is a bhí na leanaí eile i spásanna eile sa seomra – mar shampla an spás don súgradh samhlaíoch, an spás ceoil agus ealaíne agus an spás tógála. Bhí sé shoitheach ag an ngrúpa chomh maith le miasa seacláide, uachtair reoite agus ime. D'oibrigh na leanaí i mbeirteanna agus bhí gach beirt freagrach as ceann amháin de na trí ábhar. Thaispeáin Iníon O'Meara do na leanaí a bosca fhuaraitheora a bhí lán le hoighear agus thaispeáin sí cófra dóibh a bhí an-te mar go raibh píobáin téimh laistiar de. D'fhiafraigh sí de na leanaí céard a cheap siad a tharlódh don tseacláid, don uachtar reoite agus don im dá gcuirfí iad san fhuaraitheoir agus dá gcuirfí iad sa chófra. Choinnigh sí taifead ar pháipéir de thuairimí na leanaí ina leith seo. Lean na leanaí leo ag tástáil a dteoiricí. Chuir siad roinnt de na soithigh leis na trí ábhar (gach ceann le hábhar éagsúil ann) san fhuaraitheoir agus na trí shoitheach eile sa chófra. D'fhág siad iad ann thar oíche.

An lá dár gcionn chuir Iníon O'Meara i gcuimhne dóibh cad a thuar siad. Go sceitimíneach, d'imigh na leanaí chun a soithigh a fháil ón bhfuaraitheoir agus ón gcófra. Bhí iontas ar na leanaí faoi roinnt de na hathruithe. Bhí an-áthas orthu nár leáigh an t-uachtar reoite san fhuaraitheoir, ach thug Aisling faoi deara, **Seans go mbeadh gá le cointín óil in ionad spúnóige chun an t-uachtar reoite sin a ithe,** agus í ag tagairt don uachtar reoite sa chófra. Bhí an-díomá ar Peter nach bhféadfaí aon chuid den tseacláid a ithe, mar fiú nuair a bhuail sé an tseacláid a bhí san fhuaraitheoir ní fhéadadh sé píosa a bhriseadh de, agus bhí an píosa sa chófra róbhog cosúil **le bia don leanaí óg.** Bhí Anna den tuairim go dtainneoidh an t-im a bhí sa chófra lena mamaí, **mar go bhfuil sé deas bog agus ní chuirfidh sé**

poill san arán le haghaidh mo cheapairí. Ach bhí na leanaí cinnte de nach dtaitneodh le mamaí Anna an t-im a bhí san fhuaraitheoir mar go raibh sé chomh crua.

Bhain na leanaí agus Iníon O'Meara úsáid as a raibh le feiceáil acu chun a mhíniú cad as ar tháinig an tarra bog dubh. I gcaitheamh na dtrí lá ina dhiaidh sin bhí an-spórt ag na leanaí ag breathnú ar an tarra ag geata na scoile agus ag cruthú iniúchtaí ar 'leá' sa bhaile lena ndeartháireacha agus a ndeirfiúracha.

?

Ábhar Machnaimh: *Conas is féidir liom deiseanna a sholáthar le gnáthrudáí a thuar agus a iniúchadh agus cuidiú le leanaí tuiscint a fháil ar an saol?*

?

Machnamh ar mo chleachtas

1. *Cad iad na modhanna is féidir liom a úsáid chun leanaí a spreagadh le foghlaim agus forbairt?*
2. *Cén chothromaíocht is féidir liom a bhaint amach idir comhrá agus ceistiú fad is atáim ag labhairt le leanaí? Cá fhad a mhaireann na comhráite? An spreagann siad na leanaí le bheith ag machnamh ar a bhfuil ar siúl acu, á fheiceáil acu agus á chlos acu?*
3. *Conas atáim ag eiseamláiriú iompair agus teanga chun tacú le foghlaim agus forbairt?*
4. *Cathain agus conas a labhraím leis na leanaí faoi phleananna le haghaidh gníomhaíochtaí?*
5. *Cén córas a úsáidim chun athbhreithniú a dhéanamh ar ár dtimpeallacht foghlama agus pleanáil don timpeallacht sin?*

Leanaí ag foghlaim le chéile

Cuireann caidrimh le piaraí na nithe seo a leanas ar fáil do leanaí: tacaíocht mhothúchánach, an deis le bheith ag súgradh le cara, agus eispéiris i gceannaireacht, leanúint, idirbheartú, réiteach coinbhleachta, earráidí a dhéanamh agus rioscaí a ghlacadh. Chomh maith leis sin foghlaimíonn siad scileanna agus forbraíonn siad eolas agus luachanna trí idirghníomhú le piaraí agus trí aoisghrúpaí measctha de leanaí. Cuireann súgradh freisin leis an bhfoghlaim agus forbairt agus feabhsaíonn iad.

Braitheann cineál idirghníomhaíochta na leanaí le leanaí eile ar a scileanna sóisialta de réir mar a thagann siad ar thuiscint agus ar chothromaíocht idir a 'mianta' féin agus mianta daoine eile. Tógann sé am caidrimh a chothú, agus fásann cairdis go mall trí idirghníomhú laethúil leis na daoine céanna. Bíonn borradh faoi idirghníomhaíocht leanbh-leanbh i suíomhanna ina bhfuil am ag leanaí a bheith ag súgradh, ag obair, ag idirghníomhú agus ag cumarsáid leis an ngrúpa céanna leanaí, agus áit a spreagtar iad agus a dtacaítear leo cabhair a lorg óna chéile agus a thairiscint dá chéile.

Conas is féidir liom tacú le hidirghníomhaíocht idir leanaí?

Tá ról lárnach ag daoine fásta i dtacú le hidirghníomhaíocht idir leanaí. Tabharfaidh said faoi deara cairdis atá á gcruthú idir leanaí agus tacóidh leo ar na bealaí seo a leanas:

An timpeallacht a eagrú

- spás, ábhair agus am a sholáthar do leanaí le bheith ag súgradh lena chéile
- timpeallacht a chruthú ina bhfuil a lán deiseanna don súgradh sóisialta, go háirithe sa spás don súgradh samhlaíoch
- tionscadail a pleanáil le haghaidh beirteanna agus grúpaí beaga

Idirghníomhaíocht dhearfacha a chothú

- a aithint go bhfuil daoine éagsúil agus cuidiú le leanaí a thuiscint go bhfuil éagsúlachtaí mar ghnáthchuid den saol agus go bhfuil siad tábhachtach agus é seo a bhaint amach trí labhairt faoi dhath an chraicinn, teanga, cumas, buachaillí, cailíní, reiligiún, struchtúr teaghlaigh, cultúr, luachanna agus traidisiúin
- a bheith ullamh do choinbhleacht agus tacú le leanaí an choinbhleacht sin a réiteach, cúnamh a thabhairt do leanaí nach bhfuil ag fáil sásaimh agus cuidiú leo réitigh a fháil
- iompar sóisialta a eiseamláiriú trí idirghníomhú le daoine fásta agus leanaí agus ar an gcaoi seo cuidiú le leanaí scileanna sóisialta a fhorbairt amhail sealaíocht, éisteacht, roinnt, iarraidh le haghaidh rudaí, agus gabh mo leithscéal, le do thoil agus go raibh maith agat a rá
- leanaí a spreagadh le cuidiú lena chéile le linn a ngníomhaíochtaí, súgartha agus a ngnáthamh
- cuidiú le leanaí scileanna agus eolas a roinnt lena chéile (meantóireacht piara)
- tacú le hiarrachtaí uathspreagtha comhoibritheacha a dhéanann na leanaí
- labhairt le leanaí faoin am a chaitheann siad le chéile
- leanaí a spreagadh le cluichí comhoibritheacha a imirt.

Seo thíos roinnt samplaí de dhaoine fásta ag tacú le hidirghníomhú idir leanaí óga, mamailínigh agus leanaí. Déantar na heispéiris foghlama a ghrúpáil de réir aoisghrúpa chun na bealaí éagsúla a léiriú inar féidir leis an duine fásta tacú le leanaí de réir mar a imríonn siad lena chéile ag céimeanna éagsúla den luath-óige.

Eispéireas foghlama 32: Súgradh le huisce

Téama: *Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 1*

Aoisghrúpa: Leanaí óga

Suíomh: Sa bhaile

Chuir a mamaí Alisha (8 mí d'aois) ar thuáille in aice lena col ceathrar Leah (10 mí d'aois) ionas go bhféadfaidís beirt a lámha a chur i mbáisín d'uisce patuar. Shuigh Mamaí ar an urlár agus rinne eiseamláiriú ar a lámha féin a chur isteach san uisce agus iad a thógáil amach. Tharla bolgáin de bharr ghluaiseacht a lámh san uisce. Bhreathnaigh Leah go cúramach agus rinne aithris ar a gníomhartha ach bhí drogall ar Alisha páirt a ghlacadh. Chuir Mamaí síos ar a raibh ar siúl aici agus rinne teagmháil súl le Alisha. Mhínigh sí: *Féach Alisha, tá Mamaí agus Leah ag cur a lámh isteach san uisce agus á mbaint amach arís. Is féidir leatsa é a dhéanamh freisin. Féach tá mé ag cur mo lámh ar lámha Leah san uisce deas te. Is féidir leatsa é a dhéanamh freisin!* Thóg Mamaí lámh Alisha go bog agus chuir an lámh san uisce. Bhreathnaigh sí ar chomharthaíocht choirp Alisha, a bhí dearfach ag an bpointe seo, agus lean ar aghaidh lena cur síos tuairisciúil ar ghníomhartha agus ar mhothúcháin na gcailíní ag baint úsáide as a n-ainmneacha go rialta. A luaithe is a thug sí faoi deara nach raibh spéis ag na cailíní sa súgradh seo a thuilleadh mhol sí gníomhaíocht eile.

Ábhar Machnaimh: *Conas is féidir liom cuidiú le leanaí gníomhaíochtaí nua a thriail go féinmhuiníneach?*

Eispéireas foghlama 33: Tar agus bí ag sórtáil i mo theannta

Téama: Féiniúlacht agus Muintearas, Aidhm 1 agus Spríoc foghlama 3

Aoisghrúpa: Leanaí óga

Suíomh: Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Bhí Rachel, oibrí cúraim leanaí, ag suí ar an urlár sa seomra leanaí le Ciara (12 mhí) agus Jack (14 mhí) ag cuidiú leo bheith ag súgradh le chéile agus ag cur cruthanna isteach sa sórtálaí cruthanna. Bhí sí ag idirghníomhú leo go spráitúil agus ag eiseamláiriú cruthanna a roinnt lena chéile ar an gcaoi seo a leanas: **Féach anois, cuirfidh Rachel cruth amháin isteach, cuirfidh Ciara cruth eile isteach agus cuirfidh Jack ceann eile isteach.** De réir mar a rinne na leanaí aithris ar na gníomhartha a bhí á n-eiseamláiriú ag Rachel, lean sí ar aghaidh ag cur síos ar a raibh ar siúl aici fad is a d'úsáid sí a n-ainmneacha. Gach uair a rinne na leanaí iarracht ainmneacha a chéile a rá, mhol sí iad as a n-iarrachtaí agus d'eiseamláirigh an t-ainm a rá i gceart ansin.

?

Ábhar Machnaimh: An féidir liom tuilleadh a dhéanamh chun eiseamláiriú a dhéanamh ar idirghníomhú maith do leanaí?

Eispéireas foghlama 34: An dinnéar a ullmhú le Mamó

Téama: Folláine agus Leas, Aidhm 3 agus Spríoc foghlama 2

Aoisghrúpa: Leanaí óga

Suíomh: Sa bhaile

Tugann Mamó aire dá beirt garíníonacha Abi agus Ava (17 mí) dhá lá in aghaidh na seachtaine. Breathnaíonn na cailíní go minic ar Mhamó sa chistin agus í ag déanamh an dinnéir. Labhraíonn Mamó leo faoina bhfuil ar siúl aici. Lá amháin thug sí roinnt potaí, friochtán, spúnóg, cairéad agus prátaí amach sa ghairdín ionas go bhféadfadh na cailíní a bheith ag súgradh lena chéile. Rinne sí eiseamláiriú ar an dinnéar a dhéanamh, ag corraí na bprátaí agus na gcairéad sa phota. Labhair Mamó leis na cailíní faoi dhinnéar a dhéanamh do Mhamá nuair a thioctadh sí abhaile ón obair. Chinntigh Mamó go raibh dóthain ábhar ann agus uaireanta rinne cur síos ar a raibh na cailíní ag déanamh. Bhreathnaigh sí de réir mar a bhí siad ag éirí níos gafa leis an ngníomhaíocht, ag corraí na nglasraí sna potaí agus bia á thabhairt aici do theidí. Níos déanaí chuidigh na cailíní léi na prátaí a ní sa doirteal fad is a bhí an dinnéar á ullmhú aici.

?

Ábhar Machnaimh: Cad is féidir liom a dhéanamh chun na leanaí a spreagadh le bheith ag idirghníomhú lena chéile le linn an tsúgartha?

Eispéireas foghlama 35: Mata le difríocht

Téama: Cumarsáid, Aidhm 1 agus Spríoc foghlama 3

Aoisghrúpa: Mamailínigh

Suíomh: Feighlíocht linbh

Ní fhéadfadh Zoe (20 mí d'aois) a sip a dhúnadh, agus mar sin d'iarr Emma, a feighlí, ar Conor (beagnach 3 bliana d'aois) cuidiú léi. Bhreathnaigh sí orthu chun a chinntiú go bhféadfadh Conor an tsip a dhúnadh agus ansin ghabh buíochas leis as an gcúnamh. D'fhiafraigh sí de Zoe agus Conor ar mhaith leo greim lámha a bhreith ar a chéile ar an mbealach amach sa ghairdín agus thacaigh leo súgradh lena chéile le pionnaí éadaigh, a thug siad di de réir mar a chuir sí na héadaí ag crochadh ar an líne. Chonaic Conor an mata tairsí agus bheartaigh sé na pionnaí a úsáid chun imeall maisiúil a chur ar an mata. Ghlac Zoe páirt sa ghníomhaíocht seo agus bhain na pionnaí go léir as ciseán éadaigh Emma. Cé nach raibh ach cúpla focal ag Zoe, ba léir óna comharthaíocht choirp agus óna mionghaire go raibh gliondar uirthi a bheith ag súgradh le Conor.

?

Ábhar Machnaimh: An bhfuil a lán deiseanna ag na leanaí le ham a chaitheamh lena chéile agus taitneamh a bhaint as sin?

Eispéireas foghlama 36: Fadhb réitithe

Téama: Féiniúlacht agus Muintearas, Aidhm 3 agus Spríoc foghlama 6

Aoisghrúpa: Leanaí

Suíomh: Feighlíocht linbh

Oibríonn Jean, atá ina feighlí linbh, ceithre lá in aghaidh na seachtaine, ag tabhairt aire do cheathrar leanaí, beirt atá ar aois scoile agus beirt ar aois réamhscoile. Bhí sí ag súgradh sa ghairdín le beirt deirfiúracha, Aoife (2 bhliain agus 9 mí) agus Siobhán (beagnach 4 bliana). Tháinig Jean i gcabhair ar an mbeirt deirfiúracha chun fadhb a réiteach maidir le héadaí na mbábóg a roinnt, mar go raibh frustrachas ar Aoife. D'fhiafraigh sí de na cailíní cén fhadhb a bhí ann agus d'iarr sí orthu moltaí a sholáthar chun an fhadhb a réiteach. Tar éis roinnt plé d'aontaigh na cailíní na héadaí a roinnt eatarthu. D'fhan Jean leis na cailíní agus labhair leo faoina raibh ar siúl acu. Spreag sí iad le cuidiú lena chéile agus d'iarr ar Shiobhán cuidiú le Aoife stocaí a chur ar an mbábóg. Mhol Jean go bhféadfaidís na héadaí a phacáil agus na bábóga a thabhairt ar laethanta saoire in áit bhreá ghriamhar. Thóg Jean amach an folcadh do leanaí óga agus lig na cailíní orthu gur linn snámha a bhí ann le haghaidh na mbábóg sa Spáinn. Mhol sí a gcuid iarrachtaí a bheith ag súgradh lena chéile agus bhí an-spórt acu, agus ag an deireadh thosaigh siad ag caitheamh uisce lena chéile agus le Jean!

?

Ábhar Machnaimh: Conas is féidir liom cuidiú leis na leanaí oibriú le chéile chun fadhbanna agus coinbhleachtaí a réiteach?

Eispéireas foghlama 37: Mo chara Clare

Téama: Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Spríoc foghlama 1

Aoisghrúpa: Mamailínigh

Suíomh: Seisiún naíonra

Bhí Melanie, stiúrthóir an naíonra, buartha faoi Chaitriona (beagnach 3 bliana d'aois). Bhí Caitriona ina leanbh réamhaibí agus tá roinnt riachtanas speisialta oideachais aici, deacrachtaí cumarsáide san áireamh. Bíonn sé deacair ar Chaitriona imeascadh leis an leanaí eile agus ní féidir leo í a thuiscint rómhaith. Bhreathnaigh Melanie go géar uirthi agus labhair lena tuismitheoirí. Bheartaigh siad roinnt comhairle a fháil ó theiripeoir Chaitriona chun cuidiú le Caitriona lena hurlabhra agus le cúrsaí teanga. Chomh maith leis sin bhunaigh Melanie córas cairdis mar a bhfuil cara speisialta ag gach leanbh le bheith ag súgradh leis/léi. Ag obair i mbeirteanna ghlan na leanaí an seomra, thug siad amach lóin, agus bhí ag súgradh lena chéile laistigh agus lasmuigh. Is í Clare cara Chaitriona, agus ó bunaíodh an córas nua tá cairdeas an-mhaith cothaithe idir an bheirt. Is maith leo ligean orthu go bhfuil siad sa sciamhlann (is sciamheolaí í máthair Clare). Is breá leo cluichí le liathróidí agus le scidil. Bhreathnaigh Melanie orthu agus bhí sí ag súgradh leis an cailíní go minic chun a ngníomhaíocht a fhorbairt agus chun eiseamláiriú a dhéanamh ar labhairt na teanga.

?

Ábhar Machnaimh: Cad iad na modhanna is féidir liom a úsáid chun cuidiú le leanaí cairdis a chruthú?

Eispéireas foghlama 38: Is breá linn dineasáir

Téama: Taiscéalaíocht agus Smaointeoireacht, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 2

Aoisghrúpa: Leanaí

Suíomh: Rang na naíonán (bunscoil)

Bhí Jason (4½ bliain d'aois) i rang na naíonán sóisearach. D'fhiafraigh sé dá mhúinteoir faoi dhineasáir. Mhol an múinteoir dó ceist a chur ar Sarah (5½ bliain d'aois) ina dtaobh mar go raibh roinnt mhaith ar eolas aici ar an ábhar. Bhí Sarah ábalta freagra a thabhairt ar a cheist agus thosaigh an bheirt acu ag súgradh leis na dineasáir bheaga ar an mbord. Thug Sarah isteach a leabhar gearrthóg faoi dhineasáir an lá dár gcionn chun é a thaispeáint do Jason. D'inis Jason dá mháthair faoi Sarah agus shocraigh sí go dtiocfadh Sarah chuig teach Jason le go mbeidís ag súgradh lena chéile. D'eascair cairdeas an-mhaith idir na leanaí le linn na mblianta sna naíonán shóisearacha.

?

Ábhar Machnaimh: An gcruthaím deiseanna le gur féidir le leanaí a spéiseanna a roinnt lena chéile agus é sin a úsáid mar bhunús le haghaidh na foghlama?

Eispéireas foghlama 39: An iliomad cineálacha éagsúla teaghlach

Téama: Féiniúlacht agus Muintearas, Aidhm 2 agus Sprioc foghlama 2

Aoisghrúpa: Leanaí

Suíomh: Cúram lae lánaimseartha agus páirtaimseartha (creis)

Lá amháin bhí na leanaí sa chreis áitiúil ag déanamh pictiúr faoina dteaghlaigh. Nuair a bhí a bpictiúir críochnaithe acu d'iarr an stiúrthóir, Dervla, orthu a insint do na leanaí eile ag a mboird faoina bpictiúir. Tharraing Amer pictiúr den bheirt mhamaí aici agus dá deartháir mór. Phéinteáil Alan pictiúr dá mhamaí, dá dhaidí agus dá mhadra. Tharraing Diarmuid pictiúr dá dhaidí, agus dá mhamaí le bolg mór agus í ag iompar clainne, agus tharraing Emma pictiúr dá mamaí agus dá peata an t-iasc órga sa bhaile agus pictiúr dá daidí agus den teaghlach eile sa bhaile. D'imigh Dervla ar a glúine in aice le gach beirt. D'éist sí leo, rinne roinnt moltaí agus uaireanta chuir sí ceist orthu. Trí mheán an eispéiris seo thosaigh na leanaí ag forbairt measa ar na héagsúlachtaí i dteaghlaigh agus i mbailte a chéile.

?

Ábhar Machnaimh: Cad is féidir liom a dhéanamh chun cuidiú le leanaí a fheiceáil go bhfuil éagsúlachtaí ina gcuid den saol?

Eispéireas foghlama 40: Ná gortaigh mé toisc go bhfuil mé éagsúil**Téama: Folláine agus Leas, Aidhm 1 agus Sprioc foghlama 5****Aoisghrúpa:** Leanaí**Suíomh:** Seisiún naíonra

Bhí beirt leanaí ón Lucht Siúil, Winnie (3 bliana d'aois) agus David (4½ bliain d'aois), ag freastal ar an naíonra. Bhí cónaí ar na leanaí i leantóir ar láithreán stad oifigiúil ar imeall an bhaile. Dúirt roinnt de na leanaí rudaí nach raibh go deas mar gheall ar an Lucht Siúil agus faoin áit a bhfuil cónaí ar Winnie agus David. Theastaigh ó Sarah, stiúrthóir an naíonra, déileáil leis na ráitis ghránna seo láithreach ionas go bhféadadh sí cuidiú leis na leanaí ón Lucht Siúil a bheith mórálach astu féin. Chomh maith leis sin theastaigh uaithi a chinntiú go mbraithfidís mar chuid den suíomh. Bhí Sarah den tuairim, dá bhfaigheadh na leanaí eile amach faoi shaol an Lucht Siúil agus faoi chúlraí agus faoi thraidisiúin éagsúla, go mbeadh Winnie agus David in ann cairdis a chruthú níos éasca. Chuir Sarah an puipéad, Ollie, in aithne dóibh, agus labhair Ollie faoin gcaoí a bhraith sé nuair a dúirt daoine rudaí leis a ghortaigh é. Thug sí na leanaí isteach sa phlé agus mhínigh nach bhfuil sé go deas rudaí gránna a rá faoi dhaoine ná faoin áit a gcónaíonn siad. Phleanáil Sarah roinnt gníomhaíochtaí i ngrúpaí beaga mar a mbeadh beirt nó triúr leanaí ag súgradh agus ag obair le Winnie agus David. Thacaigh Sarah leis na leanaí agus iad ag súgradh lena chéile agus ghlac sí páirt í féin go dtí go raibh na leanaí níos compordaí lena chéile.

Ábhar Machnaimh: Conas a chuidím le leanaí meas a bheith acu ar chúlraí agus ar thraidisiúin a chéile, agus conas a spreagaim iad le bheith ag súgradh agus ag obair lena chéile?

Machnamh ar mo chleachtas

1. *Cad iad na deiseanna a chuirim ar fáil chun leanaí a spreagadh le bheith ag súgradh lena chéile? Conas is féidir liom na deiseanna seo a fhorbairt chun leasa na leanaí?*
2. *Conas is féidir liom meantóireacht piara a spreagadh?*
3. *Má thugaim ciníochas, claontacht agus idirdhealú éagórach faoi deara i measc leanaí céard a dhéanfaidh mé? Conas is féidir liom feabhas a chur air seo?*

Conclúid

Foghlaimíonn agus forbraíonn leanaí trí bheith ag idirghníomhú le daoine eile. Is iad na daoine fásta a éistean go hurramach agus a bhreathnaíonn go cúramach, atá sásta idirbheartú, a gcleachtas a athrú, agus a chothaíonn tuiscint le leanaí is fearr a fhreagróidh do riachtanais na leanaí sin. Beidh aithne mhaith acu ar leanaí, beidh siad in iúl ar a leibhéal reatha tuisceana, ar a bhfuil beartaithe ag na leanaí, agus eagróidh siad gníomhaíochtaí agus eispéiris atá díreach os cionn an méid is féidir leis na leanaí a dhéanamh agus a thuiscint ionas go gcothófar foghlaim na leanaí. Cothóidh a n-idirghníomhú foghlaim agus forbairt na leanaí agus cuideoidh leo barr a gcumais a bhaint amach.